

Міністерство внутрішніх справ України
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**БЕЗПЕКА ГРОМАДИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Практикум

Колектив авторів

Дніпро
2025

УДК 342.95 + 351.74

Б 40

*Рекомендовано до друку
Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 1 від 10.09.2025 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Йоханна ГОРДМАРК, керівник Українського відділу
Академії Фольке Бернадотта (Королівство Швеція);

Максим АХРАМЄВ, начальник Департаменту превентивної діяльності
Національної поліції України, полковник поліції;

Андрій СОБАКАРЬ, завідувач кафедри адміністративного права і процесу
Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції.

Б 40 Безпека громади в умовах воєнного стану : практикум / кол.
авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 88 с.

ISBN 978-617-560-095-5

Практикум є частиною відповідного курсу «Безпека громади в умовах воєнного стану», розробленого за підтримки Академії Фольке Бернадота (шведської урядової агенції з питань миру, безпеки та розвитку) і містить добірку інтерактивних вправ, кейсів, рольових ігор та ситуаційних завдань, що спрямовані на розвиток практичних навичок забезпечення публічної безпеки, кризової комунікації, превенції правопорушень та взаємодії з населенням у надзвичайних умовах. У структурі практикуму відображено ключові теми курсу: від системного аналізу конфліктів до реагування на гендерне насильство та підтримки вразливих груп.

Департамент превентивної діяльності Національної поліції України був безпосередньо долучений до розробки практичної частини курсу. Практикум розрахований на курсантів, студентів, поліцейських, які проходять первинну підготовку чи підвищення кваліфікації, а також викладачів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Матеріали практикуму можуть бути адаптовані викладачем відповідно до цілей заняття, рівня підготовки слухачів та наявного навчального часу. Він стане ефективним інструментом для формування професійної готовності поліцейських діяти у складних умовах сучасних безпекових викликів.

ISBN 978-617-560-095-5

© Автори, 2025

© ДДУВС, 2025

ЗМІСТ

АВТОРИ	4
ВСТУП	5
ТЕМА 1. Безпека громади в умовах воєнного стану: визначення, важливість, виклики та шляхи вирішення	7
Список використаних джерел	17
ТЕМА 2. Системний аналіз та оцінка потенціалу конфлікту на рівні громади	20
Список використаних джерел	29
ТЕМА 3. Комунікаційні інструменти для запобігання та вирішення конфліктів на рівні громади	31
Список використаних джерел	35
ТЕМА 4. Вступ до діалогу на рівні громади	36
Список використаних джерел	42
ТЕМА 5. Реінтеграція ветеранів як невід’ємна складова безпеки громади	45
Список використаних джерел	56
ТЕМА 6. Запобігання та протидія домашньому насильству	58
Список використаних джерел	68
ТЕМА 7. Психологічна готовність до ефективної взаємодії з громадою	71
Список використаних джерел	76
ТЕМА 8. Розбудова доброчесності та посилення довіри до правоохоронців під час воєнного стану	77
Список використаних джерел	85

АВТОРИ:

Ірина ДРОК – завідувач Науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції? кандидат юридичних наук, доцент;

Майя БРЕСЛАВСЬКА – начальник управління взаємодії з громадами Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, майор поліції;

Дмитро ГОЛОВАТИЙ – старший інспектор з особливих доручень відділу супроводу та забезпечення підготовки поліцейських офіцерів громади управління взаємодії з громадами Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, майор поліції;

Наталія КОМИХ – завідувач кафедри психології, соціології та педагогіки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент;

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО – старший викладач кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції.

ВСТУП

Сучасні виклики, спричинені збройною агресією проти України, докорінно змінили підходи до забезпечення публічної безпеки. В умовах воєнного стану громада стає не лише об'єктом захисту, а й активним суб'єктом у процесах реагування, самозахисту та підтримки вразливих категорій населення. В цих умовах на поліцейських покладається не лише завдання оперативного реагування, а й завдання побудови довіри, комунікації та співпраці з мешканцями громади, які також перебувають у стані напруження, стресу або загрози.

Практикум розроблений для викладачів з метою використання під час проведення практичних занять у межах навчального курсу. Він не є сталою або вичерпною формою організації заняття, а слугує орієнтиром для вибору ефективних навчальних інструментів. Викладач має змогу гнучко адаптувати зміст, складність і кількість вправ залежно від рівня підготовки слухачів, їх навичок, наявного часу та мети конкретного заняття, забезпечуючи індивідуалізований підхід до професійного навчання майбутніх працівників поліції.

Цей практикум створено для різних категорій слухачів (курсантів, студентів, поліцейських, які проходять початкову підготовку або курси підвищення кваліфікації, представників територіальних громад) як інструмент формування фахових компетентностей у сфері забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану. У його змісті вміщено інтерактивні вправи, що відповідають тематичним модулям однойменного навчального курсу.

Інтерактивний формат спрямований на практичне засвоєння знань, розвиток критичного мислення, етичної чутливості, командної взаємодії та рішень у стресових умовах. У вправах здобувачі не лише відпрацьовують стандартні алгоритми дій, але й стикаються з ситуаціями невизначеності, міжвідомчої взаємодії та етичного вибору. Особлива увага приділена симуляціям, рольовим іграм, аналізу реальних кейсів, що дає змогу максимально наблизити навчання до реальної служби в поліції під час воєнного стану.

Практикум стане корисним у процесі аудиторного навчання під час проведення викладачами практичних занять.

Наповнення курсу практичними кейсами відбулося у співпраці з підрозділами превентивної діяльності Національної поліції (поліцейські

офіцери громади). Наданий фахівцями-практиками матеріал долучений до змістовної частини курсу, а самі практики можуть долучатися до проведення занять з курсу як експерти (проведення бінарних занять).

Під час підготовки навчального матеріалу було проведено соціологічне опитування курсантів Дніпровського державного університету внутрішніх справ на предмет того, яких знань, умінь та навичок їм не вистачає в освітньому процесі. Саме наповнення навчального матеріалу практичною складовою – є перспективним напрямком розвитку освітньої складової закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських. Результати дослідження підтверджують актуальність та необхідність розробки курсу в сучасних умовах державотворення України.

Також були проведені фокус-групи – дослідження, групове інтерв'ю, організоване у вигляді розмови кількох респондентів (8-12 осіб) з поліцейськими, які працюють в різних регіонах України, на предмет забезпечення безпекової складової під час несення служби. Були наведені різні практичні приклади, з'ясовані основні виклики, з якими стикаються поліцейські під час дії воєнного стану. Результати дослідження використані для наповнення курсу.

Сподіваємося, що поданий матеріал стане корисним інструментом як для навчання, так і для практичного застосування, сприятиме зміцненню національної стійкості та формуванню культури безпеки у громадах України.

Тема 1

БЕЗПЕКА ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИЗНАЧЕННЯ, ВАЖЛИВІСТЬ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

***Навчальні цілі:** чітко та оперативно визначати кризові ситуації в громаді, які загрожують її безпеці в умовах воєнного стану; аналізувати основні виклики безпеці громади та формувати відповідні стратегії реагування; планувати та реалізовувати комплекс дій із залученням місцевих ресурсів для запобігання та подолання загроз; взаємодіяти з представниками місцевої влади, поліції та громадськості для забезпечення безпеки громади; розробити та обґрунтувати безпекові ініціативи, що відповідають на актуальні виклики, використовуючи сучасні підходи превенції, міжсекторальну взаємодію та принципи гендерно чутливої безпеки.*

ПРАКТИКУМ 1/1

1. Виконайте в аудиторії вправу «Що для Вас безпека?».

Час: 10 хвилин

Розмір групи: необмежена кількість.

Необхідні матеріали:

– Підготовлені аркуші та ручки (олівці).

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє зануритися в глибше усвідомлення безпеки не лише як фізичного захисту, а як психологічного, емоційного, соціального феномена. Завдяки поступовому узагальненню понять учасники виявляють власні цінності, формують понятійне поле безпеки та вчаться працювати з абстрактними поняттями.

Підготовка:

Мета вправи – сприяти усвідомленню учасниками власного розуміння безпеки. Фокус завдання спрямований на розвиток вміння членів підгрупи групи визначити індивідуальні асоціації, пов'язані з відчуттям безпеки, сформувати узагальнене уявлення про безпеку як цінність, розвинути навички критичного мислення та аналізу.

Кроки:

Крок 1. Індивідуальна робота: виписування асоціацій

Тренер пропонує учасникам протягом 2-3 хвилин записати 10-15 слів, які в них асоціюються з поняттям «безпека». Наприклад, дім, родина, спокій, армія, поліція, світло, впевненість, любов, стабільність, турбота, закон, захист, тиша, контроль, свобода.

Крок 2. Групування асоціацій

Тренер пропонує учасникам об'єднати слова у пари або трійки, які мають спільне значення або смисловий зв'язок. Для кожної пари/трійки учасники обирають узагальнююче слово. Наприклад, дім + родина = затишок; армія + поліція = охорона; впевненість + стабільність + закон = довіра.

Крок 3. Повторне узагальнення

Отримані узагальнюючі слова знову групуються, поки не залишиться одне слово, яке найчастіше відображає суть безпеки для учасника. Наприклад, затишок + охорона + довіра = захист.

Крок 4. Обговорення

Кожен учасник називає своє фінальне слово та пояснює як він до нього дійшов. Можна провести обговорення в малих групах або загальну дискусію.

Крок 5. Підсумок

Тренер підсумовує, що поняття безпеки є багатограним і суб'єктивним. У кожного воно має індивідуальні характеристики, але водночас об'єднане спільними цінностями: захист, довіра, стабільність підтримка.

2. Виконайте в аудиторії вправу «Сектори».

Час: 20 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

– Підготовлені ватмани та маркери.

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє узагальнити наявний досвід та систематизувати його. Це відображення власного усвідомлення складових безпеки в громаді без правильних або неправильних відповідей. Учасники підгрупи мають висловити свої позиції та на підставі комунікації між собою прийти до спільного рішення.

Підготовка:

1. Мета вправи – з'ясувати рівень розуміння членів групи складових безпеки в громаді. Фокус завдання спрямоване на вміння членів підгрупи групи аргументувати заняту позицію, вислухати та сприйняти аргументи опонентів, вміння домовлятися, комунікувати, узагальнювати висловлені думки та структурувати мислення.

Кроки:

Крок 1

Тренер ставить питання до аудиторії: що для вас безпека та які складові безпеки саме для вас, та просить кожну підгрупу намалювати коло з секторами – складовими безпеки.

Крок 2

Після обговорення в підгрупах та виконання вправи, представники від кожної підгрупи презентують свої кола із секторами та пояснюють свій вибір.

Крок 3

Перед закінченням вправи допоможіть групі узагальнити висновки, акцентуйте на спільних секторах та відмінних, наголосіть, що ці сектори можуть змінюватися залежно від зовнішніх обставин.

3. Виконайте в аудиторії вправу «Барометр».

Час: 15-30 хвилин

Розмір групи: 2-30+ осіб

Необхідні матеріали:

- Достатньо простору для вільного переміщення учасників
- Підготовлені твердження (принаймні п'ять).

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє всім учасникам висловити свою думку щодо певних тверджень, розташовуючи себе на уявній лінії на підлозі, яка представляє шкалу від 0 до 10. Це своєрідна фізична анкета без правильних або неправильних відповідей.

Учасники реагують на твердження, поєднуючи мислення з фізичним рухом, що створює основу для подальшої рефлексії та обговорення, а також сприяє згуртуванню команди.

Підготовка:

1. Мета вправи – з'ясувати рівень розуміння членів групи складових безпеки в громаді та механізмів реалізації безпекової складової в громадах України. Фокус завдання спрямоване на вміння

членів групи аргументувати зайняту позицію, вислухати та сприйняти аргументи опонентів, зробити висновки щодо власної позиції.

2. Тренер на свій вибір може вибрати хоча б п'ять тверджень із запропонованих:

- Дотримання правил безпеки всіма мешканцями громади – ключ до зміни безпекової ситуації в цілому.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Найкраща влада та, яку не видно.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Підрозділи поліцейських офіцерів громади – це важливий крок до безпечної громади.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Розбудова мережі Центрів безпеки у громадах має забезпечити ефективне реагування на надзвичайні ситуації.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Камери спостереження – це, насамперед, спокій громадян.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Ключове завдання органів місцевого самоврядування – збереження демократичних надбань місцевого й регіонального врядування, незважаючи на воєнний стан.

(1 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Стійкість суспільства сприймається як **даність** та фактор, що залишається з Україною **завжди та не потребує вимірювання** й політик посилення.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Більшість представників органів місцевого самоврядування ніколи не консультувалися з членами громади щодо рішень, які вони ухвалюють, під час воєнного стану.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Забруднення повітря виявилось серйозною проблемою в більшості громад.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

- Здійснені громадами заходи на випадок надзвичайних ситуацій відіграли ключову роль у забезпеченні їх інституційної здатності під час воєнного стану.

(0 – зовсім не погоджуюсь, 10 – повністю погоджуюсь)

Кроки:

Крок 1

Позначте середину уявної лінії, ставши туди, та поясніть вправу.

Крок 2

Оголосіть перше твердження. Дайте учасникам кілька секунд, щоб розташувати себе на шкалі від 0 до 10 відповідно до рівня їхньої згоди чи незгоди.

Крок 3

Запитайте учасників про їхні міркування:

- Чому вони вибрали саме цю позицію?
- Як вони почуваються щодо твердження?
- Що потрібно змінити?

Крок 4

Запропонуйте висловитися учасникам у різних частинах лінії – принаймні по одному з кожного крайнього значення та одному із середини.

Запитайте, чи хоче хтось змінити своє місце після почутого. Якщо так, то чому?

Крок 5

Оголосіть наступне твердження та повторіть кроки 2-4.

Крок 6

Перед завершенням вправи допоможіть групі узагальнити висновки.

- Підбийте підсумки обговорення.
- Зв'яжіть твердження з пройденим теоретичним матеріалом.
- Запропонуйте учасникам записати ключові ідеї або дії, які виникли під час обговорення.

4. Виконайте в аудиторії вправу «Галерея».

Час: 15-30 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

- Достатньо простору для вільного переміщення учасників
- Підготовлені зображення «Основні принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки».

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє всім учасникам висловити свою думку щодо побачених картинок, проаналізувати їх та співвіднести із теоретичним матеріалом, а також попрактикуватися співпрацювати один з одним. Це

своєрідна дискусія без правильних або неправильних відповідей.

Учасники реагують на зображення, поєднуючи мислення з фізичним рухом, що створює основу для подальшої рефлексії та обговорення, а також сприяє згуртуванню команди.

Підготовка:

Мета вправи – визначити основні принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки, застосувати їх до теперішніх та історичних подій. Фокус завдання спрямоване на вміння членів групи співпрацювати через обмін ідеями та їх уточнення, попрактикуватися у прийнятті обґрунтованих рішень та спроможності пояснити причини таких рішень.

Тренер розміщує підготовлені роздруковані зображення «Основні принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки», як в галереї. Їх можна повісити на стінах або розкласти на столах. Між зображеннями має бути достатньо місця, щоб група слухачів могла вільно підходити та обговорювати зображення.

1.

2.

3.

4.

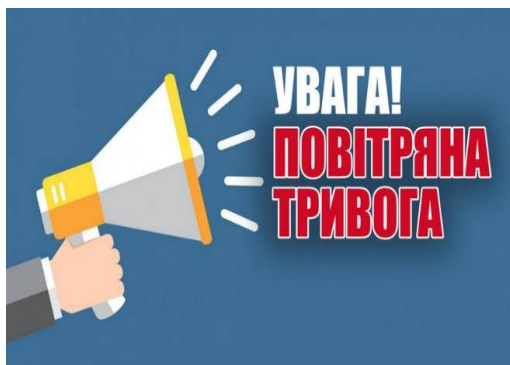

* Південнокорейське диво (1945-1980)

5.

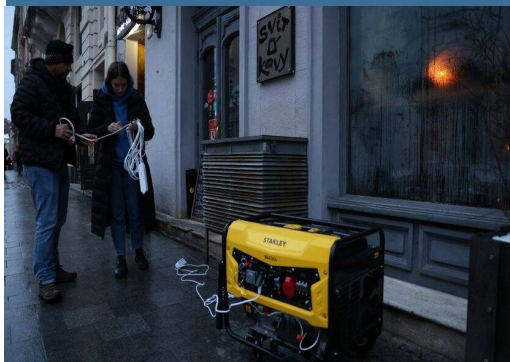
6.

7.

8.

9.

10.

Кроки:

Крок 1

Об'єднайте навчальну групу в підгрупи по 5-7 осіб. Оголосіть назву вправу та який теоретичний матеріал необхідно пригадати. Поясніть, що кожна група має підійти до кожного зображення, проаналізувати його та визначити, які принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки найкраще відображає кожне із зображень.

Крок 2

На окремому аркуші кожна група має відмітити номери зображень (від 1 до 10) та написати, які принципи роботи з розвитку потенціалу громад у сфері безпеки відповідають кожному зображенню.

Крок 3

Попросіть представників груп поділитися переліком принципів, які вони вибрали до зображень, та пояснити причини такого вибору. Наголосіть на тому, що може бути більше однієї правильної відповіді (в однієї підгрупи одне зображення може відображати один принцип, а в іншої – інший); найголовніше те, як обґрунтовано вибір.

Крок 4

Перед завершенням вправи допоможіть групі узагальнити висновки.

- Чи були деякі принципи висвітлені частіше, ніж інші? Які саме? Як Ви можете це пояснити?
- Чи деякі принципи більше або менше важливі для розвитку безпекової складової в громаді?

5. Виконайте в аудиторії вправу «Перевірте ваші навички превенції».

Час: 15-30 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

- Підготовлені зображення «Місця, які містять потенційні проблеми злочинності».

Обґрунтування:

Просторове середовище значною мірою впливає на рівень злочинності. Вулиці без освітлення, покинуті будівлі, відсутність нагляду чи камер відеоспостереження створюють умови для вчинення правопорушень. Вправа дозволяє учасникам практично проаналізувати зображення реальних об'єктів, розпізнати загрози та запропонувати рішення. Це формує проактивний підхід до питань безпеки в громадському просторі.

Підготовка:

Мета вправи – розвинути навички критичного мислення та аналітичного підходу до оцінки навколишнього середовища з погляду криміногенних ризиків. Фокус завдання спрямований на вміння членів групи виявляти ознаки небезпеки, які сприяють вчиненню злочинів у громаді, а також на формування уявлення про превентивні заходи та можливі стратегії покращення безпеки.

Під час виконання вправи учасники навчаються ідентифікувати ризикові місця в громаді; розвивають навички міждисциплінарного мислення (поєднання правових, соціальних та просторових підходів); формується розуміння концепції превентивної безпеки.

Тренер роздає кожній сформованій групі підготовлені роздруковані

зображення «Місця, які містять потенційні проблеми злочинності».

Кроки:

Крок 1

Об'єднайте навчальну групу в підгрупи по 5-7 осіб. Оголосіть назву вправи та який теоретичний матеріал необхідно пригадати. Поясніть, що кожна група має обговорити отримане зображення, проаналізувати його, визначити потенційні проблеми зі злочинністю, які зображені, та запропонувати, як можна вирішити проблему за допомогою реалізації поліцейської ініціативи з метою недопущення вчинення злочину.

Крок 2

Презентація кожною групою результатів обговорення, можливе залучення до дискусії щодо шляхів вирішення виявленої проблеми учасників інших груп.

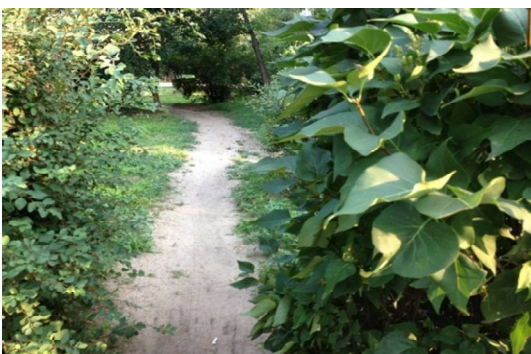
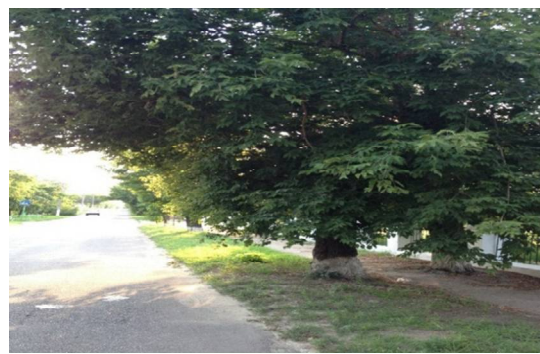
Крок 3

Попросіть представників груп поділитися переліком принципів, які вони вибрали до зображень, та пояснити причини такого вибору. Наголосіть на тому, що може бути більше однієї правильної відповіді (в одній підгрупі одне зображення може відображати один принцип, а в іншій – інший); найголовніше те, як обґрунтовано вибір.

Крок 4

Загальне обговорення вправи: тренер аналізує подані учасниками результати, узагальнює типові проблеми, звертає увагу на поширені недоліки в безпечному дизайні середовища та виділяє ключові принципи превентивної безпеки.

Фотографії для аналізу:

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Про звернення громадян : Закон України від 2.10.1996 р. № 393/96- ВР.
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. №389-VIII.
4. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.
5. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
7. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX.
8. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020.
9. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022.
10. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68/2022.
11. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : Постанова Верховної Ради України від 17.12.1993 № 3748-XII.
12. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 р. № 573.
13. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : наказ МВС України від 10.08.2016 р. № 773.
14. Білий В. І., Михальчук В. М. Основні напрями забезпечення національної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 92-98.
15. Боднарчук О. Г., Боднарчук О. І., Глух М. В., Гарбінська-Руденко А. В. Правове регулювання національної безпеки: навч. посібник. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. 202 с.
16. Дрок І. С., Іняхін В. Є., Кобко Є. В. Взаємодія поліцейського офіцера громади та представників громади: наук.-метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2024. 55 с.

17. Корж І. Ф. Безпека: методологічні підходи до поняття. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2019. № 4(38). С. 68-72.
18. Кулешов М. М., Садковий В. П., Тютюнник В. В. Державна система цивільного захисту: навч. посібник. Харків : НУЦЗУ, 2020. 232 с.
19. Назарова Г. В., Дем'яненко А. А. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття «безпека». *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матер. Міжнар. науково-практ. конф. (м. Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 109-110.
20. Настіна О. Бюджетування безпекових ініціатив. URL : <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/biudzhetuвання-bezpekovykh-initsiatyv>.
21. Павлович-Сенета Я. П., Лепіш Н. Я. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 209-214.
22. Human Development Report. 1994. URL : <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1994>.
23. Безпека – базова потреба людини. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/19/115>.
24. Безпека в громаді. Компоненти. URL : <https://cop.org.ua/ua/shcho-take-bezpeka-v-hromadi/bezpeka-v-hromadi-komponenty>.
25. Взаємодія поліції та громади (Community Policing). URL : https://espl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf.
26. Внутрішня комунікація в громаді під час війни: важливе своєчасне інформування. URL : <https://decentralization.ua/news/17864>.
27. З прифронтових громад Дніпропетровщини евакуювали сімох дітей. URL : <https://suspilne.media/dnipro/257482-z-prifrontovih-gromad-dnipropetrovsini-evakuuvali-simoh-ditej/>
28. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. URL : https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_NPU_2023.pdf.
29. Карта ключових учасників. URL : <https://cop.org.ua/ua/shcho-take-bezpeka-v-hromadi/karta-kliuchovykh-uchasnykiv>.
30. Кращі практики місцевого самоврядування. Дніпро. URL : https://auc.org.ua/sites/default/files/practik/dnipro-bezpechne_misto.pdf.
31. Міжнародне партнерство громад: можливості, виклики та нагальні потреби. URL : <https://decentralization.ua/news/18838?page=2>.
32. Принципи роботи з громадами. URL : <https://cop.org.ua/ua/shcho-take-bezpeka-v-hromadi/pryntsypy-roboty-z-hromadamy>.
33. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/>

642022-41397

34. Про ООН в Україні. Громадська безпека та соціальна згуртованість. URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/polipshennya-hromadskoyi-bezpeky-ta-sotsialnoyi-zhurtovanosti>.

35. Розмінування Херсонщини 27 березня – 2 квітня 2025 року. URL : <https://khoda.gov.ua/rozm%D1%96nuvannja-hersonshhini-27-bereznja-%E2%80%94-02-kv%D1%96tnja-2025-roku>.

36. Скільки у Дніпрі камер відеоспостереження «Безпечне місто» і як вони допомагають патрульній поліції. URL : <https://nashemisto.dp.ua/2025/02/28/skilky-u-dnipri-kamer-videosposterezhennia-bezpechne-misto-i-iak-vony-dopomahaiut-patrulnii-politsii/>

37. Територіальні громади під час війни : стійкість та безпека в умовах прямої загрози життю (Херсонська та Запорізька області). 2023. URL : https://uames.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/zvit_hromady-pid-chas-vijny-ukr.pdf.

38. Трансформація безпекових програм територіальних громад України в умовах повномасштабного вторгнення: виклики та перспективи. К. : Інститут миру і порозуміння, 2024. 48 с. URL : <https://cop.org.ua/ua/dosvid/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/transforms-ya-bezpekovikh-program-teritor-al-nikh-gromad-ukrajini-v-umovakh-povnomasshtabnogo-vtorgnennya>.

Тема 2

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ КОНФЛІКТУ НА РІВНІ ГРОМАДИ

Навчальні цілі: застосовувати системний підхід до виявлення причин, динаміки та потенційних наслідків конфліктів у громаді; здійснювати комплексний аналіз конфліктної ситуації з урахуванням соціального, політичного, економічного та культурного контекстів; використовувати інструменти SWOT-аналізу та картографії конфлікту для оцінки ризиків та розробки превентивних заходів; застосовувати інструмент «SARA» у превентивній діяльності поліцейського.

ПРАКТИКУМ 2/1

1. Виконайте в аудиторії вправу «Структурно-функціональний аналіз конфлікту між поліцією та громадою».

Час: 60 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Обґрунтування:

Мета вправи – ознайомити студентів із застосуванням структурно-функціонального підходу до аналізу конфліктів; навчити ідентифікувати основні структурні елементи конфлікту, аналізувати функції та дисфункції для сторін, оцінювати коротко- та довгострокові наслідки.

Підготовка:

Кейс 1	Кейс 2
Під час повітряної тривоги в укритті виник конфлікт між групою чоловіків. Один із них почав агресивно поводитися, голосно звинувачував інших у «неправильній поведінці під час війни», вигукував принизливі репліки на адресу жінок. Присутні були налякані та намагалися заспокоїти чоловіка, однак він лише підвищував голос. На місце події викликали поліцію.	Ювенальна поліція працює з підлітком 14 років, у якого після загибелі батька на фронті з'явилися прояви агресії, замкнутість та різка зміна поведінки. У школі зазначають конфлікти з однолітками, порушення дисципліни, відсутність мотивації до навчання. Вчителі не мають ресурсів для належної підтримки, а шкільного психолога немає. Мати хлопця в стані горя,

Кейс 1	Кейс 2
Згодом з'ясувалося, що агресивний чоловік – ветеран, нещодавно демобілізований, з ознаками психологічної нестабільності.	не встигає емоційно підтримувати дитину. На місці працює ювенальна поліція, однак механізми міжвідомчої допомоги не спрацьовують належно.
Завдання для учасників: У невеликих групах (до 5 осіб) студенти аналізують ситуацію за структурно-функціональною схемою:	Завдання для учасників: У невеликих групах (до 5 осіб) студенти аналізують ситуацію за структурно-функціональною схемою:
1. Ідентифікація основних елементів конфлікту Суб'єкти конфлікту: – Агресивний чоловік (ветеран): <i>Інтереси:</i> самоствердження, відчуття контролю, справедливості у його розумінні. <i>Страхи:</i> втрата поваги, знецінення його досвіду, неможливість адаптуватися до мирного життя. <i>Очікування:</i> повага до нього як до ветерана, слухняність або вдячність з боку інших. – Інші присутні у сховищі (жінки та чоловіки): <i>Інтереси:</i> безпека, спокій, рівноправне ставлення, захист від принижень. <i>Страхи:</i> загроза фізичній чи психологічній безпеці, безкарність агресії. – Поліція: <i>Інтереси:</i> деескалація конфлікту, захист громадян, врахування особливостей поведінки ветерана. <i>Страхи:</i> ескалація, суспільне осудження за неправильні дії. <i>Очікування:</i> можливість втрутитися ефективно, не допустити насильства. Об'єкт конфлікту: – Спосіб поведінки у спільному просторі під час стресової ситуації. – Визначення «допустимої» поведінки ветерана.	1. Ідентифікація основних елементів конфлікту Суб'єкти конфлікту: – Підліток: <i>Інтереси:</i> зрозуміти і впоратись зі втратою, отримати підтримку, відчуття безпеки. <i>Страхи:</i> бути покинутим, незрозумілим, втратити контроль. <i>Очікування:</i> хоче бути почутим, але може це не вербалізувати. – Мати підлітка: <i>Інтереси:</i> зберегти родину, впоратися зі своїм горем. <i>Страхи:</i> втратити контакт із сином, не впоратися емоційно. <i>Очікування:</i> очікує допомоги від держави або школи. – Школа (вчителі): <i>Інтереси:</i> забезпечити порядок у класі, безпеку інших учнів. <i>Страхи:</i> ескалація поведінки підлітка, конфлікти. <i>Очікування:</i> що інші інституції візьмуть на себе більшу частину відповідальності. – Ювенальна поліція: <i>Інтереси:</i> профілактика правопорушень, допомога підлітку. <i>Страхи:</i> що ситуація вийде з-під контролю, відсутність підтримки інших служб. <i>Очікування:</i> співпраці зі школою,

Кейс 1	Кейс 2
– Повага та безпека для жінок. – Межі відповідальності поліції під час роботи з вразливими групами.	службами соцзахисту, медиками. Об'єкт конфлікту: – Відсутність ефективної підтримки підлітка в стані горя. – Нерозуміння його потреб та сигналів дистресу. – Відсутність узгодженого підходу з боку всіх інституцій. – Сприйняття поведінки хлопця як проблемної замість травматичної.
2. Визначення функцій та дисфункцій конфлікту <i>Функції конфлікту:</i> – Виявлення напруги в суспільстві щодо реінтеграції ветеранів. – Підняття питання про важливість підтримки ветеранів із ПТСР. – Можливість поліції вдосконалити протоколи роботи у схожих ситуаціях. – Суспільне усвідомлення потреби у психологічній підтримці в укриттях. <i>Дисфункції конфлікту:</i> – Травмування інших учасників конфлікту (особливо жінок). – Формування образу ветеранів як потенційно небезпечних. – Втрата довіри до безпеки в укриттях. – Зниження довіри до поліції, якщо реакція була запізнілою або незрозумілою.	2. Визначення функцій та дисфункцій конфлікту <i>Функції конфлікту:</i> – Виявлення прогалин у системі міжвідомчої взаємодії. – Підняття теми психологічної підтримки дітей у кризі. – Можливість для ювенальної поліції впроваджувати проактивні підходи. – Поштовх для школи до перегляду свого ставлення до «проблемних» дітей. <i>Дисфункції конфлікту:</i> – Подальша травматизація підлітка через ізоляцію та стигматизацію. – Втрата довіри до дорослих – як до носіїв авторитету. – Високі ризики девіантної поведінки, самоушкоджень або правопорушень. – Психоемоційне вигоряння у матері та педагогів.
3. Аналіз можливих наслідків конфлікту <i>Короткострокові наслідки (дні – тижні):</i> – Скарги мешканців щодо безпеки в укриттях. – Обговорення ситуації в соціальних мережах, різні оцінки дій поліції. – Підвищена тривожність серед жінок та дітей.	3. Аналіз можливих наслідків конфлікту <i>Короткострокові наслідки (дні – тижні):</i> – Погіршення поведінки підлітка, агресія, втечі зі школи. – Відмова матері від співпраці зі школою чи поліцією. – Звернення в соцмережах, публічні звинувачення в бездіяльності.

Кейс 1	Кейс 2
– Тимчасове уникання укриття деякими громадянами. <i>Довгострокові наслідки (місяці – роки):</i> – Суспільна стигматизація ветеранів з ПТСР. – Поляризація громади: частина підтримує ветерана, інші – обурені. – Необхідність розробки політиками й поліцією нових стратегій кризової комунікації. – Можливе посилення програм психологічної допомоги, як реакція на випадок.	– Наростання міжінституційного звинувачення («це не наша відповідальність»). <i>Довгострокові наслідки (місяці – роки):</i> – Закріплення девіантної поведінки у підлітка. – Потенційна криміналізація підлітка. – Втрата довіри родини до державних інституцій. – Формування патерну «травма – ізоляція – агресія».
4. Презентація результатів (підсумок) <i>Кожна група презентує:</i> – Суб'єкти конфлікту та їхні інтереси, страхи, очікування. – Об'єкт конфлікту. – Функції та дисфункції ситуації. – Прогноз короткострокових і довгострокових наслідків.	4. Презентація результатів (підсумок) <i>Кожна група презентує:</i> – Суб'єкти конфлікту та їхні інтереси, страхи, очікування. – Об'єкт конфлікту. – Функції та дисфункції ситуації. – Прогноз короткострокових і довгострокових наслідків.

Додатково можна розробити шаблон для заповнення аналізу – у вигляді таблиці або формуляра.

Після кожної презентації обговорити «Що нового ви побачили у висновках інших груп?»

Важливо зазначити, що шляхи вирішення подібних конфліктів через зміцнення комунікації та побудову діалогу будуть розглянуті в наступних модулях.

ПРАКТИКУМ 2/2

1. Виконайте в аудиторії вправу «Оцінка потенціалу конфлікту в громаді».

Ситуація:

Поліцейський офіцер громади (ПОГ) отримує інформацію від старости та місцевих активістів, що в селищі зростає напруга між місцевими мешканцями та внутрішньо переміщеними особами (ВПО), які нещодавно оселилися у гуртожитку колишнього училища.

Жителі скаржаться на «несправедливий розподіл допомоги», «незрозумілу поведінку» нових сусідів і відсутність діалогу з органами

влади. Сільрада стверджує, що конфлікту немає, але кілька інцидентів уже трапилися – словесні суперечки, графіті, скарги.

Завдання для студентів (робота в групах, 4-5 осіб):

1. Визначити мету дослідження.

(Наприклад: виявити причини соціальної напруги між місцевими мешканцями та ВПО в громаді, оцінити потенціал конфлікту).

2. Вибрати методи збору інформації.

– Обґрунтувати вибір мінімум двох методів з-поміж таких:
– Спостереження (наприклад, на зустрічах громади, у публічних місцях).

– Інтерв'ю/розмови з мешканцями (face-to-face).
– Паперові анкети.
– Онлайн-опитування (Google Forms тощо).
– Аналіз документів (соцмережі, місцеві новини, протоколи, звернення).

3. Пояснити, як ці методи допоможуть:

– Виявити глибинні причини конфлікту.
– Оцінити структуру взаємодії у громаді.
– Врахувати потреби вразливих груп.
– Запропонувати кроки для профілактики ескалації.

4. Підготувати короткий план дій:

– Хто саме буде опитуватись/спостерігатись?
– Які питання будуть в анкеті/інтерв'ю?
– Як буде фіксуватись спостереження?
– Які документи/сайти будуть проаналізовані?

Варіант очікуваного результату групи

Група вибирає:

– Інтерв'ю з 5 місцевими мешканцями та 5 ВПО (щоб зрозуміти сприйняття ситуації з обох боків).

– Аналіз місцевих Facebook-груп і коментарів до новин (щоб оцінити наративи та тональність публічної дискусії).

– Формують запитання інтерв'ю (наприклад: «Як ви оцінюєте ситуацію з новими сусідами?», «Що могло б покращити спілкування в громаді?»).

– Пропонують звіт для сільради з пропозицією організувати спільну зустріч з фасилітатором, де мешканці зможуть висловити позиції в безпечному середовищі.

Кроки:

Крок 1

Після оголошення завдання учасники обговорюють у групах зміст ситуації, виконують запропоновані викладачем завдання (10-15 хвилин).

Крок 2

Кожна група презентує свої рішення, відбувається дискусія з іншими групами.

Крок 3

Викладач підсумовує результати виконання завдання, здійснює рефлексію вправи.

2. Виконайте в аудиторії вправу «Мапування конфлікту в локальній громаді за методом ГІСМАОВК».

Час: 60 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб.

Мета завдання – навчитися застосовувати метод ГІСМАОВК для комплексного аналізу конфліктної ситуації в конкретній громаді, визначити головні джерела напруги, акторів конфлікту та потенційні шляхи трансформації конфлікту.

Умови завдання:

Вам як аналітичній групі доручено провести дослідження конфлікту, що виник у вигаданій громаді «Злагода» у зв'язку з планами забудови зеленої зони приватним забудовником.

Опис ситуації (вступ):

Громада «Злагода» – це невелике містечко, в якому місцева влада ухвалила рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, на якій розташований міський парк. Частина мешканців протестує, бо вважає парк важливим простором для дозвілля та здоров'я. Місцева рада мотивує своє рішення економічним розвитком і новими робочими місцями. Забудовник – велика будівельна компанія, що має політичні зв'язки. Частина жителів підтримує забудову, очікуючи поліпшення інфраструктури.

Завдання:

1. Проаналізуйте конфлікт за всіма вимірами методу ГІСМАОВК:

– **Географічний:** Де розташована територія конфлікту? Які об'єкти інфраструктури, соціальні зони поруч?

– **Історичний:** Яка історія використання цієї території? Чи були подібні конфлікти раніше?

- **Соціальний:** Які соціальні групи залучені до конфлікту? Як вони сприймають ситуацію?

- **Моральний:** Які морально-етичні цінності лежать в основі позицій сторін?

- **Акторний:** Хто є основними учасниками конфлікту (сторони, посередники, спостерігачі)? Які їхні інтереси?

- **Організаційний:** Які інституції залучені? Яку роль відіграє місцева влада, громадські організації, медіа?

- **Владний:** Як розподілена влада між учасниками конфлікту? Хто ухвалює рішення?

- **Культурний:** Які культурні аспекти впливають на сприйняття ситуації? Чи є символічне значення цієї території?

2. *Створіть мапу конфлікту, на якій відобразіть:*

- Ключових акторів та їх взаємозв'язки (можна у формі схем або блок-схем).

- Основні осередки напруги на карті громади (географічне розміщення).

- Потенційні ризики та точки для діалогу або втручання.

3. *Підготуйте коротку презентацію (5-7 хвилин) зі своїми висновками та пропозиціями щодо:*

- Запобігання ескалації конфлікту.

- Механізмів діалогу між сторонами.

- Рекомендацій для місцевої влади.

3. Виконайте в аудиторії вправу «Мозковий штурм».

Тема: Шляхи зниження соціальної напруженості в громаді

Мета: Студенти повинні виробити ідеї та стратегії для зниження напруженості в конкретних умовах громади та знайти ефективні методи вирішення потенційних конфліктів.

Час: 60 хвилин

Інструкція:

Групи по 5-7 осіб. Кожній групі надається конкретна ситуація або сценарій, що описує потенційний конфлікт у громаді, який може виникнути через соціальну напруженість.

1. Мозковий штурм (25 хвилин) Правила:

- Кожна ідея є цінною, неправильних відповідей немає.

- Немає обмежень чи критики під час генерування ідей.

- Всі ідеї повинні бути записані на дошці або фліпчарті.

Учасники кожної групи повинні:

- Проаналізувати ситуацію.
 - Генерувати ідеї, які можуть допомогти знизити соціальну напруженість.
 - Знайти можливі способи вирішення конфліктів без застосування сили, з урахуванням соціальних і культурних особливостей громади.
2. Обговорення ідей (15 хвилин). Кожна група представляє свої ідеї (3-5 хвилин на презентацію). Усі студенти можуть ставити запитання або додавати свої пропозиції до кожної презентації.
3. Вибір найкращих ідей (10 хвилин). Можна провести голосування, щоб визначити, які ідеї були б найбільш корисними для зниження напруженості в громаді.

Завдання для груп:

1. *Сценарій 1:* у Златопільській ТГ є проблема безпритульних тварин, в основному це собаки. Зграї безпритульних собак лякають місцевих жителів. Були випадки, коли собаки нападали на людей, кусали. Такі випадки зафіксовані в поліції.
2. *Сценарій 2:* є конфліктна напруга через вуличне освітлення. Чугуєвська ТГ була територією військових зіткнень, частина ТГ була окупована. У той час вуличне освітлення було вимкнено всюди в ТГ. На сьогодні деякі села, які наближені до лінії зіткнення (20-25 км), відмовились від вуличного освітлення через дотримання маскування.
3. *Сценарій 3:* щотижня на території правобережної Херсонщини (особливо Бериславський район) на мінах підриваються фермери. Обробка земельних ділянок, які потенційно заміновані, створюють великий ризик. Але фермери все одно її обробляють. Влада, ДСНС, поліція неодноразово попереджають про таку небезпеку.

Рефлексія (5 хвилин):

- Які ідеї були найбільш цікавими або несподіваними?
- Як студенти можуть застосувати ці підходи у своїй майбутній роботі?

4. Виконайте в аудиторії вправу «SARA».

Час: 60 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

- Сценарій
- Схема SARA:
- Ватмани, маркери, фліпчарт.

Схема SARA:

Сценарії для груп:

1. *Сценарій 1:* Поліцейський офіцер громади фіксує скарги мешканців громади на те, що молодь збирається в кінці однієї з вулиць на бетонних плитах, за якими знаходиться захаращена посадка дерев. Молодь поводить себе гучно: розмовляє, сміється, слухає музику, розпиває спиртні напої, курить, смітить тощо. В цілому заважає мешканцям найближчих будинків.

2. *Сценарій 2:* Традиційною для місцевої громади є звичка літніх людей, коли виходять з дому, не зачиняти двері, а залишати піднятий віник біля входних дверей будинку. Впродовж останніх двох місяців поліцейський офіцер громади зафіксував 10 фактів крадіжок з будинків літніх людей їх заощаджень.

3. *Сценарій 3:* Поліцейський офіцер громади з'ясував, що кількість ДТП на певній ділянці дороги є дуже високою. Він з'ясував, що пішохідний перехід знаходиться на відстані 50 метрів від зупинки громадського транспорту. Через те, що людям не хочеться йти далеко до пішохідного переходу, вони переходять дорогу в невізстановленому місці, в наслідок чого трапляються ДТП.

Завдання: описати дії поліцейського, якщо він буде діяти, знаючи механізм роботи SARA. Описати кожен етап SARA, запропонувати рішення ситуації, спрогнозувати наслідки дій поліцейських. Які ще методи можна застосувати для вирішення ситуації?

Кроки:

Крок 1. Актуалізувати знання, необхідні для виконання завдання.

Крок 2. Поставити учасникам завдання.

Крок 3. Презентація роботи кожної групи учасників. Дискусія з іншими учасниками щодо варіантів вирішення завдання.

Крок 4. Рефлексія (5 хвилин).

- Які ідеї були найбільш цікавими або несподіваними?
- Як студенти можуть застосувати механізм роботи SARA у майбутній роботі?
- Чи були корисними теоретичні знання для виконання практичної справи?

Список використаних джерел:

1. Альошкін С. В., Бойчук К. Л., Даценко О. В. Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посібник. Одеса : ОДУВС, 2023. 221 с.
2. Бойчук К. Л., Бреус С. М. Забезпечення надання правових послуг особам, постраждалим від домашнього насильства: практ. посібник для надавачів правової допомоги. Київ, 2023. 136 с.
3. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад: навч. посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. К. : ТОВ «ПДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL : <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>.
4. Гуменюк Л. І. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності): у 2 т. Львів : ЛьвДУВС, 2019. Т. 1.
5. Комих Н. Г. Гендерна оптика в дослідженні злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2 С. 204-209. URL : https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/21_2_ua/z21_2_ua.htm.
6. Комих Н. Г. Соціологічні дослідження у сфері правоохоронної діяльності: навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2022. 112 с.
7. Комих Н. Г. Соціологія безпеки: хрестоматія. Дніпро : ДДУВС, 2024. 146 с.
8. Комих Н. Г., Скиба Е. К. Гендерна дискримінація: інструменти виявлення та протидії в секторі безпеки та оборони: метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2023. 48 с.
9. Ледерак Дж. П. Розбудова миру. Стале примирення в розділених суспільствах (пер. з англ. Д. Каратєєва та Л. Лозової). К. : Дух і літера, 2019. 256 с.
10. Лепський М. А. Профайлінг злочинця та політика: монографія. Запоріжжя : ЦНСД, 2024. 400 с.
11. Мітченко К. В. Професійно-психологічна підготовка поліцейських: практикум. Дніпро : ДДУВС, 2023. 68 с.
12. Мітченко К. В. Фундаментальні основи роботи з МАК: особливості роботи та практичні вправи для використання в роботі психологами: метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2023. 45 с.
13. Недря К. М. Community policing: освітні практики: кол. монографія.

Дніпро : ДДУВС, 2023. 251с.

14. Недря К. М. Стресостійкість у роботі поліцейського: навч.-практ. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2020. 124 с.

15. Терещенко І., Гусєв А., Овчаренко О. Робота з конфліктами в громадах у процесі децентралізації: метод. вказівки. К. : OSCE. 2020. URL : <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/479278>.

16. Черниш В., Вороніна В. Огляд поточної ситуації збройного конфлікту на сході України та контекст окремих його проявів і наслідків: аналіт. звіт. Київ, 2020. 172 с.

17. Черниш В., Вороніна В. Посібник з виявлення чинників виникнення конфліктів в громаді на основі самооцінки. Київ, 2021. 26 с.

18. Чернявський С. С., Левченко К. Б. Довідник поліцейського. Харків : Фоліо, 2018. 348 с.

19. Шинкаренко І. О. Психологічні рекомендації працівнику Національної поліції під час дій в екстремальних умовах (в схемах): наук.-практ. реком. Дніпро : ДДУВС, 2020. 57 с.

20. Досвід Cedos: соціальні дослідження для суспільних трансформацій. К. : Аналітичний центр Cedos, 2021. 120 с.

21. Мапа конфліктів. URL : <https://dialog-ua.org/>

22. Опитування громадської думки. Як правильно розуміти та інтерпретувати соціологічні дані. Посібник для журналістів. К. : Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучірова», 2020. С. 56. URL : <https://surl.li/rbevyn>.

Тема 3

КОМУНІКАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА РІВНІ ГРОМАДИ

***Навчальні цілі:** ефективно використовувати вербальні та невербальні комунікаційні техніки для запобігання конфліктам у громаді; розрізняти та практично застосовувати різні стилі комунікації відповідно до соціального та конфліктного контексту; визначати бар'єри ефективної комунікації та знаходити способи їх подолання; реалізовувати інструменти медіації та фасилітації для вирішення конфліктів на рівні громади; здійснювати комунікацію з урахуванням принципів етики, недискримінації та інклюзивності.*

ПРАКТИКУМ 3/1

Вправа 1. «Комунікаційна мозаїка»

Мета: сформулювати розуміння різних стилів комунікації та розвинути вміння адаптуватися до співрозмовника.

Формат: робота в парах або тріадах з картками.

Матеріали: картки з репрезентативними типами (візуал, аудіал, кінестетик, дигітал).

Хід:

1. Учасникам роздаються картки з характеристиками типу комунікації.

2. Кожен отримує завдання відтворити стиль комунікації цього типу у змодельованій ситуації, наприклад:

– «Поясни людині похилого віку, чому поліція обмежує вхід до парку».

– «Поговори з агресивним водієм після порушення ПДР».

3. Інші учасники мають здогадатися, який це тип, і прокоментувати ефективність.

Результат: тренування гнучкості у спілкуванні, вміння «підлаштуватися» під співрозмовника.

Вправа 2: «Розбір помилок»

Мета: розпізнати комунікаційні помилки в діалогах і відпрацювати коректні варіанти взаємодії.

Формат: робота в малих групах (по 3-5 осіб), кожна група отримує кейсову картку з помилками.

Кейс 1. «Накричати, щоб заспокоївся»

– Поліцейський: *«Я сказав, припиніть! Ще одне слово – заберу вас до відділку!»*

– Громадянин: *«Я маю право знати, чому ви мене зупинили!»*

– Поліцейський: *«Мені не потрібно вам нічого пояснювати, виконуйте, що сказано!»*

Завдання:

- Визначити щонайменше 3 комунікаційні помилки.
- Переписати діалог з використанням активного слухання, пояснення та техніки «Я-висловлювання».

Кейс 2. «Коментар у соцмережах»

У коментарі до допису поліції в Facebook:

– Користувач: *«Поліція знову нічого не робить, лише по парковках їздять!»*

– Відповідь пресофіцера: *«Якщо вам не подобається наша робота – зверніться до міністра!»*

Завдання:

- Чи відповідає ця реакція принципам комунікації з громадськістю?
- Як можна відповісти конструктивно, використовуючи техніку ненасильницького спілкування?

Кейс 3. «Блокування дороги»

Жителі громади перекрили трасу, вимагаючи ремонту мосту. Прибуває поліція.

– Поліцейський: *«Розійдіться, ви порушуєте закон!»*

– Житель: *«Нам немає як дістатись до школи!»*

– Поліцейський: *«То це не наша проблема»*

Завдання:

1. Визначити, які комунікаційні помилки допущено.
2. Переписати діалог, застосовуючи техніку ненасильницького спілкування.
3. Презентувати нову версію групі.

Вправа 3: «Підміна ролей – емпатія в дії»

Мета: розвиток емпатії та здатності дивитись на ситуацію очима іншої сторони.

Формат: пари/малі групи.

Завдання:

1. Кожна пара отримує **конфліктну ситуацію** (з реального життя або ЗМІ, приклади нижче).

2. Один – поліцейський, інший – громадянин.
3. Через 3 хвилини ролі змінюються.
4. Після вправи – коротке обговорення: «Що ви відчували? Чи змінилось ваше ставлення?»

Сценарій:

- Зупинка авто на блокпосту, водій дуже нервує.
- Підприємець обурений, що поліція не реагує на крадіжку.
- Мати з дитиною емоційно реагує на обшук у квартирі поряд.

Результат: слухачі глибше розуміють механізм довіри та вплив комунікації на поведінку.

ПРАКТИКУМ 3/2

Вправа 1. «Налагодження першого контакту»

Мета: розвинути навички ефективного початку комунікації в умовах службового спілкування.

Форма роботи: робота в парах.

Хід виконання: один учасник – **поліцейський**, інший – **заявник (свідок, потерпілий, сусід тощо)**. Змодельуйте ситуацію першої взаємодії (наприклад, виклик до домашнього конфлікту). Після розіграшу ситуації обговоріть:

- що сприяло встановленню контакту;
- що заважало спілкуванню;
- як враховувалися емоції та стан співрозмовника.

Вправа 2. «Розпізнавання невербальної комунікації»

Мета: навчити розуміти невербальні сигнали в спілкуванні.

Форма роботи: груповий перегляд відео та обговорення.

Хід виконання: перегляньте коротке відео (наприклад, спілкування на вулиці або у відділку).

Завдання:

- проаналізувати жести, міміку, пози учасників;
- визначити, хто з них демонструє напругу, домінування, страх чи відкритість;
- зробити висновки щодо того, як поліцейський має адаптувати комунікацію до стану співрозмовника.

Вправа 3. «Гендер і стиль комунікації»

Мета: усвідомити вплив гендерних стереотипів на сприйняття стилю комунікації.

Форма роботи: малі групи (по 3-4 особи).

Хід виконання: Групи отримують описи ситуацій (наприклад: «Поліцейська-жінка спокійно говорить із підозрюваним, демонструє емпатію», «Поліцейський-чоловік підвищив голос, щоб встановити контроль»).

Завдання:

- обговорити, як ці поведінкові моделі можуть бути інтерпретовані через призму гендерних очікувань;
- визначити, чи є ризик втрати довіри або ефективності комунікації.

Вправа 4. «Психологічні бар'єри в комунікації»

Мета: розпізнати внутрішні психологічні чинники, що ускладнюють спілкування.

Форма роботи: індивідуальна робота + обговорення в групі.

Хід виконання: учасники письмово відповідають на запитання:

- Які ситуації викликають у мене труднощі в спілкуванні?
- Як я реаую на агресію, сльози, байдужість?
- Які мої внутрішні установки можуть заважати налагодженню контакту?

Після індивідуальної роботи – спільне обговорення типових бар'єрів.

Вправа 5. «Мапа довіри»

Мета: окреслити, як поліцейський може зміцнювати довіру з громадянами.

Форма роботи: робота в групах.

Хід виконання: кожна група створює **мапу довіри** – візуалізацію (на папері або онлайн-дошці), яка включає:

- дії та стилі комунікації, що сприяють довірі;
 - типові помилки, що її руйнують;
 - приклади діалогів або фраз, що будують/руйнують взаєморозуміння.
- Презентація мап та обговорення у загальному колі.

Вправа 6. «Зони комунікації»

Мета: навчитися дотримуватися просторових норм у професійному спілкуванні.

Форма роботи: практична вправа в класі.

Хід виконання: інструктор демонструє **зони комунікації** (інтимна, особиста, соціальна, публічна). У парах учасники виконують вправу:

- встановити контакт на відповідній відстані;
- змінити дистанцію – обговорити реакції один одного;

- в яких ситуаціях поліцейський має змінювати відстань?

Вправа 7. «Професійні межі: де лінія?»

Мета: сформуванню розуміння професійних меж у комунікації.

Форма роботи: аналіз кейсів.

Хід виконання: учасники отримують кейси з прикладами комунікації (наприклад: «Поліцейський починає приватне листування із заявницею», «Поліцейська дарує солодощі дитині-свідку»).

Завдання:

- визначити, чи є тут порушення професійної межі;
- обґрунтувати, чим небезпечні такі перетини;
- запропонувати альтернативну модель поведінки.

Список використаних джерел:

1. Андросюк В. Г., Волошина О. В. Зарубіжний досвід ефективної комунікації поліцейських (Аналітичний огляд). Київ, 2018. 31 с.
2. Бевз Г. М., Петренко І. В., Гусєв А. І. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практ. посібник. К. : НАПНУ, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с.
3. Бесчасний В. М., Кононенко Т. В., Сабельникова Т. М. Етикет і професійна етика поліцейського. К. : ВД «Дакор», 2019. 216 с.
4. Ваньчик Ю. Професійне спілкування поліцейських із різними категоріями громадян. *Знання європейського права*. 2020. № 1. С. 60-63.
5. Возніцина К., Литвиненко Л. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців (2-ге вид., доп.). Київ, 2023. 164 с.
6. Волошина О. В. Психологічні чинники формування комунікативної компетентності слідчих Національної поліції України : метод. рекомендації. К. : НАВС, 2020. 67 с.
7. Галустьян О. А., Захаренко Л. М., Юрченко-Шеховцова Т. І. Особливості спілкування патрульних поліцейських з різними категоріями осіб: метод. реком. URL : <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/2987/1/Методичка.pdf>.
8. Недря К. М. Community policing: освітні практики: кол. монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 251 с.
9. Царьов О. Тактико-психологічний контекст спілкування поліціанта з правопорушниками. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3(112). С. 101-106. URL : <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/02/PDF/NV-3-2021-101-106.pdf>.
10. Розроблення комунікаційної стратегії для органів місцевого самоврядування. Посібник створено командою ГО «Інтерньюз-Україна» у межах проекту «Комунікаційні стратегії для територіальних громад», який реалізується за підтримки Проекту USAID «ГОВЕРЛА», 2024. 48 с. URL : <https://surl.li/wjxahb>.

Тема 4

ВСТУП ДО ДІАЛОГУ НА РІВНІ ГРОМАДИ

Навчальні цілі: розуміти сутність, принципи та етапи діалогу як інструменту взаємодії у громаді; ідентифікувати ситуації, в яких доцільно застосовувати діалог для вирішення конфліктів або запобігання ескалації напруги; сформувати базові навички ведення конструктивного діалогу з урахуванням потреб, інтересів та цінностей сторін; налагоджувати комунікацію між представниками громади та поліції на основі довіри, відкритості та рівноправності; застосовувати інструменти діалогу для створення безпечного середовища та розвитку співпраці в громаді; застосовувати методiku CEPTEd для профілактики злочинності в громаді.

ПРАКТИКУМ 4/1

1. Розгляньте в групах (5-7 осіб) ситуацію та виконайте ситуативне завдання.

Кейс-ситуація: підлітки і напівзруйнована будівля після атаки минулого року.

У місті на околиці громади жителі кількох вулиць звернули увагу, що в напівзруйнованій будівлі, яку раніше використовували як склад і яка була зруйнована внаслідок атаки шахедів минулого року, почали регулярно збиратися підлітки. Частина мешканців занепокоєна – чути гучну музику, бачать ознаки куріння чи навіть вживання алкоголю, є підозра на зберігання наркотичних речовин.

Поліцейський офіцер громади (ПОГ) добре знає цю частину міста, але сильно перевантажений іншими обов'язками і не завжди має змогу приділяти час окремим індивідуальним зустрічам з громадянами.

У громаді також є:

- актив ОСББ і староста вуличного комітету;
- вчителька місцевої школи;
- представник молодіжної ради;
- представники патрульної поліції
- представниця ГО, що працює з молоддю.

Завдання для груп:

1. Вибрати ролі для суб'єктів діалогу (наприклад):

- **Аналітик** – збирає та аналізує інформацію, формує проблемне

поле.

- **Фасилітатор** – організовує діалог, стежить за дотриманням принципів співпраці.

- **Мультиплікатор** – поширює інформацію, забезпечує залучення інших.

2. Обговорити в групах (6-7 осіб):

- Які **принципи ефективного діалогу** важливо дотримати в цій ситуації?

- Які ролі можуть взяти на себе представники різних сторін?

- Які **форми співпраці громади та поліції** з лекції можна використати (анонс зустрічей, громадські активісти, презентації, шкільний офіцер поліції, тощо)?

- Які варіанти дій ви б запропонували, щоб підлітки були залучені до конструктивного діалогу, а громада – почула і побачила результати?

3. Підготувати коротку презентацію (до 5 хвилин):

- Вибрана структура діалогу: хто ініціює, хто фасилітує, які інструменти використовуються.

- Що допоможе зміцнити довіру між поліцією, молоддю та громадою?

Підсумок заняття (модерує тренер):

- Взаємне коротке обговорення: що було найскладнішим?

- Які принципи або інструменти були найкориснішими?

- Як виглядала б участь поліції у різних запропонованих варіантах?

2. Розгляньте в групах (5-7 осіб) ситуації та виконайте ситуативне завдання.

1. Уявімо, що Ви поліцейський офіцер громади. Під час обходу території та спілкування з громадянами, Ви встановили, що в ТГ утворилась гілка всеукраїнської громадської спільноти «Pitbull», яка має на меті боротьбу з особами, які сідають за кермо в стані алкогольного та наркотичного сп'яніння. Створіть алгоритм дій, аби уникнути конфлікту в громаді та налагодити взаємодію між активістами та поліцією.

2. До Вас звернулись громадяни ТГ, які повідомили, що протягом 10 років на одному і тому ж самому місці з періодичністю в декілька місяців виникає ДТП з потерпілими. Яким чином поліцейський офіцер громади має діяти, аби змінити ситуацію з безпековим середовищем на даній ділянці проїзної частини?

3. Ви отримали виклик, про те що керівник відділення поліції на Вашій території обслуговування відмовив громадянину О. у прийомі,

посилаючись на те, що його приймальні дні та години в середу та п'ятницю з 10.00-14.00, а гр. О. прийшов у понеділок о 9.00. Поясніть законність дій керівника та Ваші подальші дії задля деескалації конфлікту.

4. Ви отримали скаргу від фізичної особи підприємця з відповідним змістом: «Систематично, як чесний, законослухняний та відповідальний громадянин, я сплачую податки на роздрібну торгівлю овочами та фруктами у кіоску, розташованому з погодження сільської ради з цінами, які враховують в себе сплачення всіх видатків та воєнного збору. Поряд з моїм кіоском кожного дня знаходяться особи, які займаються торгівлею з рук за цінами, меншими, ніж в моєму кіоску, бо не платять податки і не мають фінансових зобов'язань. Люди, які йдуть повз, за логікою, обирають придбати товар за меншою ціною, через що мої доходи знижуються і це демотивує мене в подальшому діяти згідно чинного законодавства». Яким чином ПОГ може провести діалогові процеси в громаді, аби підвищити довіру населення ?

ПРАКТИКУМ 4/2

Вправа 1: Рольова гра «Вирішення конфлікту в громаді»

Мета: Відпрацювання навичок ведення діалогу, інклюзивності та вирішення проблем.

Опис: Розділіть студентів на малі групи (4-5 осіб). Кожній групі запропонуйте гіпотетичну ситуацію, що потребує діалогу між поліцією та громадою (наприклад: «У громаді виникла складна ситуація, яка потребує негайного та ефективного діалогу між поліцією та громадою (наприклад, серія дрібних крадіжок, конфлікт між молоддю та літніми мешканцями, поширення дезінформації щодо роботи поліції)»).

Ролі: призначте ролі: представник поліції, лідер громадської організації, місцевий мешканець (який представляє певну групу, наприклад, молодь або пенсіонерів), фасилітатор, спостерігач/аналітик.

Завдання: група має провести діалог тривалістю 10-15 хвилин, намагаючись знайти спільне рішення проблеми, використовуючи принципи ефективного діалогу та інклюзивності.

Обговорення: після рольової гри кожна група презентує своє рішення, а спостерігачі/аналітики дають зворотний зв'язок щодо ефективності діалогу, виявлених проблем та успішних стратегій.

Вправа 2: «Мозковий штурм: технології для діалогу»

Мета: розвиток креативного мислення, застосування знань про технології у практичних сценаріях.

Опис: розділіть студентів на групи. Запропонуйте кожній групі обрати одну конкретну проблему комунікації між поліцією та громадою (наприклад, низька поінформованість громадян, брак зручних платформ для діалогу).

Завдання: Проведіть «мозковий штурм» і запропонуйте інноваційні технологічні рішення для подолання обраної проблеми. Студенти повинні описати, як саме технологія буде працювати, які її переваги та можливі ризики.

Приклади для обговорення: мобільні додатки для звітності, платформи для онлайн-звернень, використання соціальних мереж, інтелектуальні системи відеоспостереження.

Презентація: кожна група презентує своє рішення, обґрунтовуючи його ефективність.

Вправа 3: «Аналіз CPTED: що тут можна поліпшити?»

Мета: практичне застосування принципів CPTED та розвиток навичок аналізу середовища.

Опис: підготуйте кілька фотографій або відеофрагментів різних громадських місць (наприклад, парк, шкільний двір, підземний перехід, житловий квартал).

Завдання: розділіть студентів на групи. Кожній групі покажіть одну локацію та попросіть проаналізувати її з точки зору принципів CPTED (природний нагляд, природний контроль доступу, територіальне посилення, підтримка). Студенти мають визначити «слабкі місця» з позиції профілактики злочинності та запропонувати конкретні зміни у дизайні або благоустрої, що відповідають принципам CPTED.

Приклади питань: чи достатньо освітлення; чи є «сліпі зони»; чи чітко визначені входи/виходи; чи виглядає місце доглянутим?

Обговорення: Групи представляють свої аналізи та запропоновані покращення, пояснюючи, як ці зміни вплинуть на безпеку.

Вправа 4: Дебати «Партнерська поліція: за і проти»

Мета: розвиток критичного мислення, аргументації та розуміння різних поглядів на модель «партнерської поліції».

Опис: розділіть студентів на дві команди: «За партнерську поліцію» та «Проти партнерської поліції» (або «критики партнерської поліції»).

Завдання: кожна команда має підготувати аргументи на підтримку або критику моделі партнерської поліцейської діяльності, використовуючи матеріал лекції. Команда «За» може зосередитися на перевагах, таких як підвищення довіри, залучення громади до

вирішення проблем та профілактика злочинності. Команда «Проти» (або «критики») може обговорити потенційні виклики, такі як складність координації, ризики маніпуляцій або проблеми з підзвітністю.

Формат: проведіть короткі дебати (по 5-7 хвилин на команду, плюс час на відповіді).

Рефлексія: після дебатів обговоріть, які аргументи були найпереконливішими та як можна мінімізувати потенційні недоліки.

Вправа 5: «Створення дорожньої карти покращення діалогу»

Мета: систематизація знань, розробка практичних рекомендацій, застосування комплексного підходу.

Опис: розділіть студентів на групи. Запропонуйте їм уявити себе консультантами, яким доручено розробити «дорожню карту» для покращення діалогу між поліцією та громадою у вибраному місті/районі.

Завдання: студенти мають створити короткий план, що включатиме:

- Виявлені основні проблеми діалогу (з лекції).
- Конкретні ініціативи для підвищення інклюзивності.
- Пропозиції щодо використання технологій та інновацій.
- Застосування принципів CPTED у вибраних локаціях.
- Критерії оцінки ефективності впроваджених заходів (як вимірювати довіру та співпрацю).

Презентація: кожна група презентує свою «дорожню карту», обґрунтовуючи вибір ініціатив та очікувані результати.

Вправа 6. Виконайте в аудиторії рольову гру: «Безпечний район – спільна справа»

Мета: навчити учасників моделювати процес виявлення локальної безпекової проблеми, ініціювання діалогової зустрічі з громадою, підготовки до неї та проведення в дусі партнерства, довіри та проблемно-орієнтованого підходу.

Сценарій:

Місце дії: житловий масив «Сонячний» (реалістичний міський район).

Останні два місяці поліція та місцева влада отримують **численні скарги на молодіжні компанії**, що:

- збираються біля дитячого майданчика вечорами;
- курять, вживають алкоголь, голосно слухають музику;
- лякають мешканців, зокрема літніх людей і дітей.

Поліція кілька разів реагувала на виклики, але ситуація

повторюється. Потрібно **ініціювати діалог із громадою** та разом знайти рішення.

Ролі учасників:

Група 1. Поліція (ініціатори зустрічі)

Завдання:

- вивчити ситуацію (аналіз скарг, дані патрулів, розмови з мешканцями);
- **ініціювати діалогову зустріч** з громадою;
- підготувати сценарій зустрічі: кого запросити, як побудувати розмову, як модерувати;
- на самій зустрічі – бути **модератором**, вести розмову без тиску, слухати, фіксувати проблеми та пропозиції.

Група 2. Мешканці району (різні типи)

Кожен учасник отримує картку з коротким описом ролі:

- Пенсіонерка, яка боїться виходити ввечері.
- Мати двох дітей, яка хоче більше освітлення у дворі.
- Молодий айтішник, що працює вдома, якому заважає шум.
- Представник ОСББ.
- Активістка, яка пропонує залучати молодь до гуртків.
- Представник місцевої школи.

Завдання: чітко висловити свої **переживання та очікування, співпрацювати**, а не просто скаржитись.

Група 3. Молодь (умовно-проблемна сторона)

Ролі:

- Підліток, якому ніде збиратися, батьки працюють вночі.
- Студентка, яка хоче створити скейтпарк.
- Старший підліток, який бачить себе як неформального лідера.

Завдання: висловити свою позицію, дати зрозуміти, що **молодь не має злого наміру**, але має потреби, які не задовольняються.

Етапи гри (структуровано по SARA):

Етап 1: Сканування

- Поліцейська група моделює збір скарг, коротке патрулювання, спілкування з ОСББ.
- Формує запит до керівництва щодо можливості організувати зустріч.

Етап 2: Аналіз

- Під час короткої «наради» поліцейські виявляють: причина – **відсутність публічного простору для молоді, погане освітлення, відсутність діалогу.**

Етап 3: Реакція – Діалогова зустріч

- Відбувається **рольова зустріч** (усі групи беруть участь).
- Поліція виступає **модератором**, дає слово всім, фіксує проблеми та пропозиції.
- Розробляється **спільне рішення**:
 - а) тимчасове освітлення від ОСББ;
 - б) патрулювання вечорами;
 - в) звернення до міської ради про облаштування молодіжного простору;
 - г) спільна акція «Чистий двір – наша справа» за участю молоді та мешканців.

Етап 4: Оцінка (після гри)

- Учасники обговорюють:
 - а) Що вдалося?
 - б) Що було складно?
 - в) Як можна застосувати в реальному житті?

Матеріали, які можна використати:

- Рольові картки для кожного учасника.
- Бланки для фіксації проблем і рішень.
- Сценарій зустрічі.
- Картки з порадами «Як вести діалог у громаді».

Навчальні результати:

Після проходження гри учасники:

- зрозуміють принципи **Community Policing** та моделі **SARA на практиці**;
- навчаться **слухати громаду**, працювати з різними точками зору;
- відчують себе **ініціаторами змін**, а не просто виконавцями;
- відпрацюють **навички модерації та комунікації**.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 37.
3. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.
4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.
5. Про затвердження змін до Положення про Департамент превентивної

діяльності Національної поліції України : наказ НПУ від 18.04.2019 р. № 377. URL : <https://www.npu.gov.ua/acts/pro-zatverdzhennya-zmin-dopolozhennya-pro-departament-preventivnoyi-diyalnosti-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini>.

6. Про затвердження Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України : наказ НПУ від 24.12.2015 р. № 202. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>

7. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ НПУ від 27.11.2015 р. № 123.

8. Про затвердження Положення про Управління організації служби освітньої безпеки Національної поліції України : наказ НПУ від 12.04.2024 р. № 398.

9. Берендєєва А. І. Профілактична діяльність Національної поліції України в закладах освіти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 679-682.

10. Бугайчук К. Л. «Трикутник вирішення проблем» як основна технологія. *Community Policing. Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 21-22 серпня 2020 р.). Запоріжжя, 2020. С. 66-70.

11. Вілсон П. Взаємодія поліції та громади (Community Policing): практ. посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою. 2020. 48 с. URL : https://espl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf.

12. Голобородько Д. В., Логвиненко Б. О., Очеретяний М. А. Організація роботи дільничних офіцерів поліції в об'єднаних територіальних громадах на засадах партнерства: метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2019. 68 с.

13. Данчул О. С. Концепції «Сервісна держава» та «Community Policing» – необхідні умови ефективного реформування системи МВС України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Юридична*. 2018. № 3. С. 140-148.

14. Демський Н. В. Організаційні форми взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 129-132.

15. Демський Н. В. Реалізація підрозділами превентивної діяльності Національної поліції принципу взаємодії з населенням у сфері профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 359-362.

16. Дрок І. С. Взаємодія поліцейського офіцера громади та представників громади: наук.-метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2024. 48 с.

17. Ковалів М. В. Взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільств. *Соціально-правові студії*. 2021. № 2(12). С. 79-85.

18. Кравченко Ю. Ф. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник. К. : НАВСУ, 1999. 702 с.

19. Кундрик В. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства у сільській місцевості: посібник. 2021. 52 с.

20. Кунєв Ю. Д. Взаємодія органів внутрішніх справ і громадських

формувань з охорони громадського порядку як елемент державного управління у сфері правоохоронної діяльності. *Вісник ЗЮІ*. 2000. № 1. С. 108-112.

21. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності: метод. реком. Дніпро : ДДУВС, 2018. 20 с.

22. Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. *Право і суспільство*. 2020. № 2(2). С. 185-190.

23. Медведенко С. В., Рудой К. М., Волокітенко І. О. Взаємодія поліції та 47 населення – основний принцип підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Key Issues Of Education And Sciences: Development Prospects For Ukraine And Poland: International Multidisciplinary Conference (Stalowa Wola, Republic of Poland, July 20-21, 2018)*. Stalowa Wola, Republic of Poland, 2018. С. 10-13.

24. Погорілець О. Реалізація адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції України щодо гарантування безпеки в освітньому середовищі. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 2 (62). С. 114-120.

25. Прокопенко О. Ю., Булатін Д. О. До питання щодо взаємодії з громадою під час здійснення превентивної діяльності поліцією в окремих країнах ЄС. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)*: матер. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 20 листопада 2020 р.). Харків : ХНУВС, 2020. С. 420-423.

26. Хатнюк Ю. А., Гурковська К. А. Зміст та перспективи взаємодії поліції і населення. *Часопис цивілістики*. 2021. № 43. С. 89-93.

27. Звіт Національної поліції України за 2021 рік. URL : https://mediawww.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/Zvit_NPU_2021_.pdf.

28. Звіт Національної поліції України за 2022 рік. URL : https://mediawww.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3%20%D0%B7%D0%B0%202022%D1%80%D1%96%D0%BA_.pdf.

29. Звіт Національної поліції України за 2023 рік. URL : https://mediawww.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvit_NPU_2023.pdf.

30. Найменше злочинів. URL : https://www.rbc.ua/rus/news/naymenshe_zlochiniv-stalo-vidomo-ki-oblasti-1731071621.html.

31. Практики діалогу для порозуміння та участі. Як залучати та надихати на зміни у громадах? URL : <https://decentralization.ua/uploads/library/file/866/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3.pdf>.

32. Проєкт «Поліцейський офіцер громади». URL : https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/737/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83.pdf.

Тема 5

РЕІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛADOVA БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ

***Навчальні цілі:** ефективно комунікувати з ветеранами з урахуванням їхнього досвіду, потреб та емоційного стану; виявляти кризові ситуації в громаді за участю ветеранів та оперативно реагувати в межах повноважень правоохоронця; застосовувати базові навички першої психологічної допомоги ветеранам у складних життєвих обставинах; взаємодіяти з суб'єктами системи підтримки ветеранів для забезпечення комплексного підходу до їх реінтеграції.*

ПРАКТИКУМ 5/1

1. Виконайте в аудиторії інтерактивну карткову гру «Інструментарій для реінтеграції ветеранів».

Мета вправи: поглибити знання учасників про механізми реінтеграції ветеранів в Україні, сприяти командній взаємодії та розвитку критичного мислення.

Варіанти гри з картками «Інструментарій для реінтеграції ветеранів» (виконувати в групі 25-30 осіб (або в групах по 5-10 осіб, для кожної групи – своя колода), час: 45 хв):

1. Часова шкала. Розмістіть картки на часовій шкалі та отримайте загальне уявлення про процес реінтеграції ветеранів. Обговоріть, які аспекти необхідно виконати в першу чергу.

2. Розставте пріоритети (1, 2, 3, 4). Які аспекти реінтеграції ветеранів найнагальніше потрібно зрозуміти, щоб рухатися вперед? Розставте пріоритети, обговоріть важливість кожної картки та розташуйте їх у порядку від важливішого до неважливого. Якщо учасників багато, це допоможе створити спільну картину того, як вони бачать реінтеграцію ветеранів речі.

3. Використовуйте з липкими нотатками. Покладіть картки на стіл. Запишіть ідеї на нотатках та покладіть їх поруч із відповідними картками.

***Порада.** Зосередьтеся на одному або кількох аспектах одночасно та ретельно обміркуйте кожен. Не намагайтеся взятися за все одразу. Намагайтеся визначити пріоритети найважливіших сфер реінтеграції ветеранів, які потребують повного розвитку.*

2. Виконайте в аудиторії інтерактивну карткову гру «Реінтеграція: Місія Повернення».

Мета гри: поглибити знання учасників про механізми реінтеграції ветеранів в Україні, сприяти командній взаємодії та розвитку критичного мислення. Фокус завдання спрямований на засвоєння знань про державні та недержавні механізми підтримки ветеранів; практику застосування інформації в умовах реальних життєвих ситуацій; розвиток критичного мислення та вміння працювати в команді.

Час: 45 хвилин

Розмір групи: 2-6 гравців або 2-3 команди.

Типи карток у грі: «Органи», «Заходи», «Засоби», «Ситуації» (Ігрові кейси), Джокери.

Приклади карток:

Картки «ОРГАНИ» (установа / короткий опис)

1. **Міністерство у справах ветеранів України.** Центральний орган виконавчої влади, що координує політику з підтримки ветеранів.

2. **Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи).** Надають адміністративні послуги ветеранам, включаючи документи, довідки тощо.

3. **Центр психічного здоров'я ветеранів «Лісова поляна».** Надає спеціалізовану психологічну допомогу та реабілітацію.

4. **Громадська організація «Повернись живим».** Підтримує ветеранів через соціальні проєкти, психологічну допомогу та адвокацію.

5. **Державна служба зайнятості України.** Сприяє працевлаштуванню ветеранів, пропонує курси та вакансії.

Картки «СИТУАЦІЇ» (життєва ситуація, яку треба вирішити)

1. **Олександр – ветеран, який після поранення втратив роботу і не знає, як почати нову кар'єру.** Завдання: допомогти знайти орган, захід і засіб для його перекваліфікації.

2. **Ірина – вдова загиблого військового, потребує психологічної допомоги та консультації щодо пільг.**

3. **Петро повернувся з фронту, але страждає від ПТСР і уникає соціальних контактів.**

4. **Марина – демобілізована військова, хоче відкрити власний бізнес, але не має стартового капіталу.**

5. **Юрій – ветеран, який не може знайти роботу, бо не має «цивільного» досвіду.**

Картки «ЗАХОДИ» (тип підтримки або дії)

1. **Професійна перепідготовка.** Навчання новій спеціальності для адаптації на ринку праці.

2. **Психологічна реабілітація.** Індивідуальні та групові сеанси з фахівцями.

3. **Консультація з правових питань.** Допомога з оформленням статусу, пільг, судовим захистом.

4. **Підприємницьке навчання для ветеранів.** Курси з бізнес-планування та управління.

5. **Програма працевлаштування ветеранів.** Підбір вакансій, стажування, кар'єрні консультації.

Картки «ЗАСОБИ» (конкретні інструменти)

1. **Ваучер на навчання від служби зайнятості.** Дозволяє пройти безоплатне навчання на нову професію.

2. **Стипендія для ветеранів, які навчаються.** Фінансова підтримка під час освіти.

3. **Грант на розвиток ветеранського бізнесу.** Державна або міжнародна фінансова підтримка для стартапів.

4. **Телефон довіри для ветеранів.** Анонімна психологічна допомога.

5. **Онлайн-платформа «Я – ветеран».** Доступ до сервісів, інформації, юридичної підтримки.

Спеціальні картки («Джокери»)

1. **«Консультація експерта».** Дозволяє витягнути ще одну картку будь-якого типу.

2. **«Ветеранський форум».** Отримай поради від інших гравців, які мають картки відповідного типу.

3. **«Соціальна реклама».** Дозволяє поміняти одну картку з іншого гравця (за згодою).

4. **«Громадський тиск».** Обмеження суперників у виборі карт.

Підготовка до гри:

– Перемішати картки кожного типу та розкласти окремими стопками.

– Кожен гравець отримує по 3 картки з кожної категорії («Органи», «Заходи», «Засоби»).

– Створюється спільна колода «Ситуацій».

Правила гри:

1. **Хід гравця:**

– Витягується одна картка із колоди «Ситуацій» – наприклад, «Ветеран після поранення хоче перекваліфікуватися, але не знає, куди звернутися».

– Гравець або команда повинні викласти з рук одну картку «Органу», одну «Заходу» і одну «Засобу», які найкраще відповідають

ситуації.

- Інші гравці можуть дискутувати або пропонувати альтернативи.

2. Оцінювання:

– Ведучий (або всі гравці за домовленістю) оцінюють рішення: логічність, повноту та актуальність.

- За влучне комбо гравець отримує 1-3 бали.

– Гравець добирає нові картки з відповідних колод до повного набору (по 3 кожного типу).

Закінчення гри:

- Гра закінчується, коли витрачаються всі «Ситуації» або за часом.

- Перемагає гравець чи команда з найбільшою кількістю балів.

– Тренер (або ведучий) здійснює рефлексію вправи: успішні рішення, пропозиції, ходи, що можна використати поліцейському офіцерові громади в роботі, фітбек від студентів тощо.

ПРАКТИКУМ 5/2

Вправа 1. Кейс:

Андрій – поліцейський офіцер громади, який отримує звернення від мешканців багатоквартирного будинку. Вони стурбовані постійними криками та шумом із квартири сусідів, де проживає сім'я ветерана Олександра. Мешканці підозрюють, що Олександр б'є свою дружину, адже часто чують її крики та плач дітей. Мешканці не бачили, щоб чоловік повадився агресивно на людей, але бояться до нього підходити через підозри.

Андрій вирішує відвідати сім'ю, щоб з'ясувати обставини. Під час розмови з дружиною Олександра, Оленою, він дізнається, що чоловік не проявляє фізичного насильства, але періодично має флешбеки бойового досвіду. У такі моменти він починає кричати, дивно поводитись, кидати предмети та лякати сім'ю. Олена зізнається, що вона та діти бояться цих епізодів, але не знають, як допомогти Олександрю.

Ситуація ускладнюється фінансовими проблемами родини:

- Олена перебуває у декретній відпустці з молодшою дитиною.

– Олександр не отримує виплат, оскільки після демобілізації внаслідок поранення була проблема з документами і він не знає, як цю проблему вирішити. Він не працює через психологічний стан та втрату інтересу до будь-якої роботи, крім роботи по дому (ремонт, прибирання, прогулянки з дитиною).

– Старший син, 15-річний Іван, працює після школи, але його заробітку недостатньо для покриття всіх потреб сім'ї.

За словами Олени, Олександр хоче повернутись до ЗСУ, але вона не відпускає його, оскільки їй важко самій справлятися із дітьми та хворою свекрухою, яка потребує щоденного догляду після пережитого кілька місяців тому інсульту.

Олена також розповіла Андрію, що дізналася про ще одну небезпечну діяльність чоловіка. Вона випадково підслухала телефонну розмову Олександра, з якої стало зрозуміло, що він потайки їздить зі своїм побратимом розмінювати сусідні поля, які ще не встигли розмінувати після деокупації громади. Олександр і його побратим займалися розмінуванням під час служби в ЗСУ, але тепер через поранення Олександр не може повноцінно виконувати цю роботу. Олена боїться, що він може загинути через невдале розмінування, або привезти додому вибухонебезпечні предмети, які можуть зашкодити їхній родині чи іншим жителям громади. Вона просить Андрія не казати чоловікові про те, що це вона йому розповіла, адже не хоче втратити довіру чоловіка.

Завдання:

Студентів потрібно об'єднати в 4 команди, дати час на перечитування кейсу (або викладач читає вголос для усіх), після чого озвучити завдання:

1) кожна команда вибирає (чи їй призначають) одного із персонажів кейсу:

- Олександр;
- Олена;
- Іван;
- сусіди;

2) щодо вибраного персонажа команда має:

- виписати наявні потреби;
- описати можливі кроки для задоволення цих потреб;
- визначити інших фахівців, які б могли допомогти поліцейському офіцеру громади в задоволенні визначених потреб персонажів;

- виокремити безпекові ризики;

- прописати гендерні аспекти, які були помічені щодо персонажа;

3) підготувати коротке представлення результатів командної роботи.

Після презентації кожної команди викладач може прокоментувати озвучене та/або запропонувати іншим командам висловити свої запитання/коментарі/пропозиції щодо персонажа команда.

Приблизна тривалість виконання завдання 50 хв:

1) підготовчий етап: роздача кейсу, поділ на команди і перечитування кейсу (7 хв);

- 2) робота в командах (20 хв);
- 3) презентації та обговорення (20 хв, по 5 хв на команду: 3 хв на представлення і 2 хв на обговорення і запитання);
- 4) підбиття підсумків (3 хв).

Необхідні матеріали: роздрукований кейс для кожного учасника чи 1 на команду, ватмани та маркери на кожному команду для презентації результатів, фліпчарт/дошка і клейка стрічка для показу ватманів

Скорочені варіанти: команди відразу отримують:

1. Персонажа з вказаними потребами та із переліком інших служб/фахівців/органів, до яких можна звертатись за допомогою. Завдання: виписати способи задоволення потреб, обрати зі списку ті служби/фахівців/органи, які можуть допомогти із задоволенням потреб своїх персонажів, прописати безпекові ризики і обговорити гендерні аспекти (час роботи в командах можна зменшити до 10 хв).

2. Студенти отримують кейс і завдання на домашнє опрацювання (по командах діляться самостійно або викладач ділить на попередньому занятті), а на семінарі лише презентують результати (20 хв на презентацію і 5 хв на підведення підсумків).

Можливі варіанти відповідей

<i>Команда</i>	<i>Олександр</i>	<i>Олена</i>	<i>Іван</i>	<i>Сусіди</i>
Потреби	Психологічна реабілітація, наявність ветеранських виплат, безпечна робота, безпека сім'ї, здоров'я матері, повага від мешканців	Психологічна підтримка для подолання страху за чоловіка та дітей, допомога у догляді за свекрухою, фінансова підтримка для сім'ї	Підтримка у навчанні та розвитку, захист від надмірного навантаження через роботу	Наявність безпечних сусідів, захист від потенційних ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами
Способи їх задоволення	Психологічна підтримка, підтримка у вирішенні бюрократичних питань, допомога із пошуком	Психологічна допомога, допомога у догляді за свекрухою, пошук програм фінансової	Залучення до програм підтримки молоді, організація додаткової фінансової допомоги	Отримання інформації щодо ситуації в сім'ї Олександра, організація зустрічей із громадою для

<i>Команда</i>	<i>Олександр</i>	<i>Олена</i>	<i>Іван</i>	<i>Сусіди</i>
	безпечної роботи, подолання упереджень сусідів	підтримки для родин ветеранів	для сім'ї	обговорення проблем
Допомога інших фахівців	Соціальна служба, психолог, ветеранська ГО, представник соцвідділу, помічник ветерана, адміністратор ЦНАП, відділ зайнятості, голова ОСББ	Соціальні служби, психолог, волонтерська організація, представники міської/сільської ради, ветеранські ГО	Директор, вчитель школи, соціальні служби, молодіжні організації	Голова ОСББ, працівники ДСНС
Безпеківі ризики	Ризик загинути під час самостійного розмінування чи завдати шкоди сім'ї, ризик травмуватись під час неконтрольованих емоційних сплесків	Ризик травмування через вибухонебезпечні предмети, що можуть бути принесені додому, емоційне виснаження через постійний страх і стрес	Емоційне виснаження через надмірну відповідальність, ризик втрати можливостей для освіти через роботу	Ризик травмування через вибухонебезпечні предмети, ескалація конфліктів через нерозуміння ситуації
Гендерні аспекти	Стигматизація ветеранів як потенційно небезпечних чоловіків, тиск щодо виконання традиційної ролі годувальника сім'ї	Тиск щодо виконання ролі основної опори сім'ї в умовах кризи, відсутність доступу до ресурсів через фінансову залежність	Тиск щодо виконання ролі «допоміжного годувальника» в сім'ї, відсутність уваги до своїх потреб через фокус на проблемах дорослих	Стигматизація чоловіків-ветеранів як джерела небезпеки, відсутність уваги до потреб жінок і дітей у громаді

Вправа 2. «Діалог з ветераном»

Мета вправи: сформувати у працівників поліції навички ефективного, емпатійного та професійного спілкування з ветеранами, враховуючи особливості їх психоемоційного стану, статусу та життєвого досвіду. Фокус вправи спрямований на те, що учасники після вправи матимуть чітке розуміння: як реагувати у складних емоційних ситуаціях, як підтримати ветерана словом і тоном, як зберігати професійність і людяність одночасно.

Час: 30-60 хвилин (залежно від кількості учасників та глибини обговорення)

Склад учасників:

- Оптимально: 6-12 осіб;
- Формат: парна робота або мала група (3 особи – поліцейський, ветеран, спостерігач).

Матеріали:

- Роздруковані картки-сценарії (8 ситуацій);
- Ручки, нотатки;
- Дошка або фліпчарт (для підсумків).

Структура проведення:

1. Вступ (5 хв):

- коротко пояснить мету вправи: «Сьогодні ми відпрацюємо комунікацію з ветеранами в реалістичних ситуаціях. Це вміння є ключовим для дотримання прав людини та побудови довіри до поліції».

2. Інструкція учасникам (2-3 хв):

- Учасники діляться на пари. Один – **поліцейський**, інший – **ветеран**. Інструктор роздає картки з короткими описами ситуацій.
- Можна додати **спостерігача**, який фіксує реакції та комунікативні помилки.
- Кожна пара/трійка отримує 1 сценарій.
- Поліцейському необхідно проявити повагу, емпатію, підтримку, при цьому зберігаючи професіоналізм. Ветерану – поводитися відповідно до ситуації: бути стриманим, роздратованим, емоційним або замкненим.

3. Рольова гра (10-15 хвилин):

- Пари розігрують ситуацію. Після цього – обговорюють ураження: що вийшло, що було складно, які фрази допомагали або заважали.
- Поліцейський має відреагувати на поведінку ветерана, застосовуючи ключові фрази.
- Ветеран грає роль емоційно (за описом).

– Спостерігач (за наявності) фіксує:

- а) ефективні фрази,
- б) конфліктогенні слова,
- в) невербальну комунікацію.

4. **Зміна ролей та повтор (10-15 хвилин):** Учасники міняються ролями. Інші ситуації – нові емоційні реакції

5. **Обговорення (3-5 хв на кожен кейс):**

- Що вдалося?
- Що було важко?
- Які емоції виникали?
- Що б ви змінили?
- Які слова/жести допомогли налагодити контакт?
- Що викликало напруження в комунікації?
- Які поради можна дати для таких випадків у реальному житті?

6. **Підсумок тренера (5-10 хв):**

- Виділіть загальні сильні сторони (емпатія, активне слухання, стриманість).
- Вкажіть на типові помилки (владний тон, ігнорування емоцій, формалізм).
- Заохочуйте використовувати ці навички в реальних умовах.

Поради тренеру:

- Наголошуйте: **ветеран = людина з досвідом, яка заслуговує на гідне ставлення, а не потурання.**
- Якщо учасник «губиться» в діалозі – підказуйте фрази з картки.
- За можливості, обговоріть також **невербальні сигнали** (жести, погляд, інтонація).
- Не переривайте сцену відразу в разі помилки – дайте змогу «прожити» ситуацію.

Картки-сценарії для рольової гри

№	Ситуація	Контекст	Поведінка ветерана
1	Скарга на недоступність послуг	Ветеран прийшов у відділення поліції зі скаргою, що його не внесли до списку на отримання пільг	Роздратований, говорить підвищеним тоном, вимагає «поваги до заслуг»
2	Перевірка документів	Поліцейський просить ветерана показати документи у транспорті	Обурений, вважає це образою, каже: «Я воював, а ви мене принижуйте»
3	Дезорієнтація у місті	Поліцейський помічає, що літній чоловік виглядає дезорієнтованим на зупинці	Тривожний, розгублений, не одразу реагує на запитання
4	Свідок правопорушення	Ветеран бачив крадіжку, але не хоче давати свідчення	Недовірливий, каже: «Поліція нічого не зробить», уникає відповіді
5	Агресія на заході	Під час публічного заходу ветеран висловлює агресію до учасників	Знервований, голосно висловлюється, вимагає «відновлення справедливості»
6	Звернення за допомогою	Ветеран звертається із запитом допомогти знайти медикаменти	Спокійний, але пригнічений, скаржиться на безпорадність і самотність
7	Ветеран у кризі	Поліцейський викликаний на місце, де ветеран поводить себе нестабільно	Емоційно нестабільний, плаче або гнівається, уникнення прямої розмови
8	Порушення ПДР	Поліцейський зупиняє водія-ветерана за незначне порушення	Ветеран сприймає це як неповагу, вимагає особливого ставлення

Підказки для вирішення завдання:

№	Ситуація	Поведінка ветерана	Ключові фрази поліцейського	Типові помилки
1	Скарга на недоступність послуг	Роздратований, говорить підвищеним тоном	«Я розумію ваше занепокоєння. Давайте розберемося разом», «Мені важливо почути вашу ситуацію»	Ігнорування емоцій: «Це не до нас», формальні відмовки
2	Перевірка документів	Обурений, вважає це приниженням	«Розумію ваші емоції. Це стандартна процедура, і я ставлюся до вас з повагою», «Ми перевіряємо всіх, щоб забезпечити безпеку»	Сухе: «Покажуйте документи», сарказм або зверхність
3	Дезорієнтація у місті	Розгублений, тривожний	«Я помітив, що ви трохи розгублені. Чи можу я вам допомогти?», «Все добре, я поруч»	Грубе: «Що ви тут стоїте?», поспішне засудження
4	Свідок правопорушення	Недовірливий, уникає відповіді	«Ваша допомога може врятувати інших. Все, що ви скажете, буде важливим», «Ми діємо конфіденційно»	Тиск: «Ви зобов'язані свідчити», обвинувачення
5	Агресія на заході	Голосно висловлюється, емоційний	«Я вас чую. Розкажіть, що саме вас турбує», «Ваша думка важлива, але давайте збережемо спокій»	Наказовий тон: «Заспокойтесь!», ігнорування ситуації
6	Звернення за допомогою	Пригнічений, скаржиться на самотність	«Я розумію, що вам нелегко. Давайте подумаємо, як вам допомогти», «Ви не самі – ми поруч»	Формалізм: «Ми цим не займаємось», байдужість

№	Ситуація	Поведінка ветерана	Ключові фрази поліцейського	Типові помилки
7	Ветеран у кризі	Плаче або гнівається, мовчить	«Я бачу, що вам важко. Я тут, щоб підтримати вас», «Ви не зобов'язані зараз усе пояснювати – головне, що ви в безпеці»	Прямі розпитування, докори, фрази типу «Заспокойтесь негайно!»

Список використаних джерел:

1. Moore, M. J., Shawler, E., Jordan, C. H., & Jackson, C. A. (2023). Veteran and Military Mental Health Issues. *National Library of Medicine. National Center for Biotechnology Information*. 2023. URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK572092/>
2. Osmolovska, I., Bostwick, M., Grant, L., & Naperkowski, R. J. (2023). Scars on their souls: PTSD and Veterans of Ukraine. URL : https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-09/GLOBSEC_PTSD%20Report.pdf.
3. Schultebrucks, K., Meng, Q., Duna, A.-A., Kelsey, D., Laska, Eu., Siegel, C., & Gautam, A. (2021). Pre-deployment risk factors for PTSD in active-duty personnel deployed to Afghanistan: a machine-learning approach for analyzing multivariate predictors». *Molecular Psychiatry*, 26, 5011-5022.
4. Алюшина Н., Ахметович Д., Василевська Т., Ібрагімова І. Посібник з формування організаційної культури на публічній службі, або як скласти пазл вашої організаційної культури. URL : <http://surl.li/vsgkka>.
5. Баглай С., Яшкіна Д. Взаємодія поліції та ветеранів, ветеранок, захисників, захисниць: розвідувальний аналіз. К. : Ветеран Хаб, 2024. 128 с.
6. Баглай С., Яшкіна Д. Кар'єрні можливості ветеранів і ветеранок у секторі безпеки та оборони (на прикладі Національної поліції України): дослід. звіт. К. : Ветеран Хаб, 2024. 96 с.
7. U.S. Department of Veterans Affairs, Office of Mental Health and Suicide Prevention. *National Veteran Suicide Prevention Annual Report*. 2022. URL : https://www.mentalhealth.va.gov/suicide_prevention/data.asp.
8. Взаємодія поліції, ветеранів та ветеранок. Посібник для Національної поліції. 2024. 98 с. URL : <https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/vzaemodiia-politsii-ta-veteraniv.pdf>.
9. Лист Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». *Міністерство освіти і науки України*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36860>.

10. Національна поліція: загальні рекомендації щодо взаємодії із ветеранами і ветеранками. К. : Ветеран Хаб, 2024. 14 с. URL : https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/rekomendatsii_-natsionalna-politsiia-zahalni-rekomendatsii-shchodo-vzaiemodii-iz-veteranamy-i-veterankamy_-veteran-khab.pdf.

11. ПТСР лікується. Як допомогти собі та близьким? URL : <https://veteranmedia.org/ptsr-likuyetsya-yak-dopomogty-sobi-ta-blyzkym-gidvid-platformy-berezhy-sebe/>

12. Рекомендації щодо політик та процедур працевлаштування ветеранів та ветеранок. *Національна поліція*. К. : Ветеран Хаб, 2024. 17 с. URL : https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/rekomendatsii_-natsionalna-politsiia.-rekomendatsii-shchodo-polityk-ta-protsedur-pratsevlashtuvannia-veteraniv-ta-veteranok_-veteran-khab.pdf.

13. Як сформувати дружні до ветеранів та ветеранок умови праці. *Національна поліція*. К. : Ветеран Хаб, 2024. 145 с. URL : https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/posibnyk_-natsionalna-politsiia.-yak-sformuvaty-druzhni-dlia-veteraniv-ta-veteranok-umovy-pratsi_-veteran-khab.pdf.

Тема 6

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

***Навчальні цілі:** розпізнавати ознаки сексуального насильства, спричиненого конфліктом, та домашнього насильства; ефективно комунікувати з постраждалими, дотримуючись принципів чутливого підходу та недискримінації; надавати первинну психологічну допомогу та забезпечувати безпечне середовище для постраждалих; взаємодіяти з іншими суб'єктами системи допомоги (соціальні служби, медичні установи, правозахисні організації); реалізовувати превентивні заходи та інформувати населення щодо механізмів захисту від насильства.*

ПРАКТИКУМ 6/1

1. Виконайте в аудиторії вправу «Алгоритм та інструменти надання допомоги постраждалим від домашнього насильства».

Час: 20 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

– Підготовлені ватмани та маркери.

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє узагальнити наявний досвід та систематизувати його. Це відображення власного усвідомлення алгоритму, а також наявних інструментів надання допомоги постраждалим від ДН. Кожна команда з 5-7 учасників мають висловити свої алгоритми та інструменти допомоги постраждалим від домашнього насильства та на підставі комунікації між собою прийти до спільного рішення.

Підготовка:

Мета вправи – з'ясувати рівень усвідомлення та розуміння учасників групи алгоритму, а також наявних інструментів надання допомоги постраждалим від домашнього насильства. Фокус завдання спрямоване на вміння членів підгрупи аргументувати заняту позицію, вислухати та сприйняти аргументи опонентів, вміння домовлятися, комунікувати, узагальнювати висловлені думки та структурувати мислення. Можливо надати кожній окремій групі конкретний вид допомоги, а саме: правничу, соціальну, медичну, психологічну та ін.

Кроки:

Крок 1

Тренер ставить питання до аудиторії: який алгоритм та інструменти допомоги постраждалим від домашнього насильства Ви знаєте, що для вас є важливим та які складові алгоритму саме для вас. Просить кожну підгрупу підготувати такий алгоритм.

Крок 2

Після обговорення в підгрупах та виконання вправи представники від кожної підгрупи презентують свої кола із секторами та пояснюють свій вибір.

Крок 3

Перед завершення вправи допоможіть групі узагальнити висновки, акцентуйте увагу на спільних та відмінних рисах алгоритму та інструменту, наголосіть, що вони можуть змінюватися залежно від багатьох чинників та обставин. Наголосіть про відмінність надання допомоги постраждалим, яка вперше зіткнулася із ситуацією домашнього насильства, і постраждалим, яка систематично страждає від кривдника. Важливо проговорити про постраждалу від систематичного ДН про обов'язковість стабілізувати психологічний стан задля отримання ресурсу на подальшу кроки юридичного характеру.

2. Виконайте в аудиторії вправу «Барометр».

Час: 10-15 хвилин

Розмір групи: 2-30+ осіб

Необхідні матеріали:

- Достатньо простору для вільного переміщення учасників
- Підготовлені твердження (принаймні п'ять).

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє всім учасникам висловити свою думку щодо певних тверджень, за допомогою «лайк» та «дизлайк» Це своєрідна фізична анкета без правильних або неправильних відповідей.

Учасники реагують на твердження, поєднуючи мислення з демонстрацією картки «лайк» та «дизлайк», що створює основу для подальшої рефлексії та обговорення, а також сприяє згуртуванню команди.

Підготовка:

1. Мета вправи – з'ясувати розуміння членів групи феномену домашнього насильства, зокрема в умовах воєнного стану та механізмів реагування на нього. Фокус завдання спрямоване на вміння членів групи аргументувати вибрану позицію, вислухати та сприйняти

аргументи опонентів, зробити висновки щодо власної позиції.

2. Тренер на свій вибір може вибрати мінімум п'ять тверджень із запропонованих:

- Кривдник завжди алко/нарко залежна людина («лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*);
- Із ситуації Домашнього насильства постраждала легко знаходить шлях вийти з нього («лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*);
- Війна не виправдовує домашнє насильство («лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*);
- Кривдники-батьки не люблять своїх дітей, відносно яких вчиняють домашнє насильство («лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*);
- Домашнє насильство – це завжди гендерно зумовлене насильство («лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*).

Кроки:

Крок 1

Надайте учасникам картки «лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*.

Крок 2

Оголосіть перше твердження. Дайте учасникам кілька секунд, щоб мати змогу визначитися відносно демонстрації карти «лайк» – *погоджуюсь*, «дизлайк» – *повністю не погоджуюсь*.

Крок 3

Запитайте учасників про їхні міркування:

- Чому вони вибрали саме цю позицію?
- Як вони почуваються щодо твердження?
- Що потрібно змінити?

Крок 4

Запропонуйте висловитися учасникам свою думку.

Запитайте, чи хоче хтось змінити думку після почутого. Якщо так, то чому?

Крок 5

Оголосіть наступне твердження та повторіть кроки 2-4.

Крок 6

- Перед завершенням вправи допоможіть групі узагальнити

ВИСНОВКИ.

- Підбийте підсумки обговорення.
- Пов'яжіть твердження з пройденим теоретичним матеріалом.

Запропонуйте учасникам записати ключові ідеї або дії, які виникли під час обговорення.

3. Виконайте в аудиторії вправу «Форми та прояви домашнього насильства».

Час: 30 хвилин

Розмір групи: 5-7 осіб

Необхідні матеріали:

- Достатньо простору для вільного переміщення учасників
- Підготовлені картки з проявами насильства (наприклад «ляпаси», «стусани», «удар», «штовхання», «шмагання», «позбавлення їжі», «припинення», «позбавлення особистих документів»...).

Види насильства

Обґрунтування:

Ця вправа дозволяє всім учасникам ідентифікувати конкретні прояви вчинення ДН до певної форми ДН, а саме до фізичного, психологічного, економічного та сексуального насильства. Учасники мають висловити свою думку щодо віднесення кожної картки до певної форми ДН, проаналізувати їх та співвіднести із теоретичним матеріалом, а також попрактикуватися співпрацювати один з одним. Це своєрідна дискусія без правильних або неправильних відповідей, бо інколи важко віднести конкретний прояв до однієї ж форм ДН, через те що один прояв зрідка має конкретну форму, частіше це відразу можна

віднести до декількох форм.

Підготовка:

Мета вправи – визначити та ідентифікувати **основні прояви та форми вчинення ДН**.

Фокус завдання спрямоване на вміння членів групи співпрацювати через обмін ідеями та їх уточнення, попрактикуватися в ухваленні рішення щодо віднесення конкретного прояву ДН до конкретної форми ДН та спроможності пояснити причини таких рішень.

Тренер розміщує підготовлені роздруковані картки з назвами проявів ДН. Їх можна повісити на стінах або розкласти на столах. Між картками має бути достатньо місця, щоб група могла вільно підходити та обговорювати зображення.

Кроки:

Крок 1

Об'єднайте навчальну групу в підгрупи по 5-7 осіб. Оголосіть назву вправи та який теоретичний матеріал необхідно пригадати. Поясніть, що кожна група має підійти до кожного зображення, проаналізувати його та визначити, до якої форми належить картка з одним із проявів ДН.

Крок 2

На окремому аркуші кожна група має відмітити номери зображень (від 1 до 5) та написати, які саме номери не належать до проявів ДН, оскільки це прояви конфлікту.

Крок 3

Перед завершенням вправи допоможіть групі узагальнити висновки.

- Чи були деякі прояви ДН, які належать до конфлікту?
- Чи були прояви, які треба віднести до декількох форм ДН? Які саме? Як Ви можете це пояснити?
- Які є найтяжчими за наслідками прояви ДН?

Вправа 4: «Світлофор поведінки»

Мета: розвинути здатність критично оцінювати дії поліцейського в ситуаціях домашнього насильства, розпізнавати конструктивну та неконструктивну поведінку.

Формат: Групова робота з подальшим обговоренням.

Тривалість: 30-40 хвилин

Хід виконання:

1. **Підготовка:**

– Модератор готує **картки з ситуаціями** (кейси) – реальні або змодельовані фрагменти розмов чи дій поліцейських під час виклику на випадок домашнього насильства.

– Учасникам роздають **3 картки кольору світлофора**:

- а) червона – *небажана поведінка*,
- б) жовта – *нейтральна або сумнівна*,
- в) зелена – *бажана, професійна поведінка*.

2. Основна частина:

– Модератор зачитує ситуації або демонструє їх на слайдах/роздатках.

– Учасники **піднімають картку**, що відповідає їх оцінці поведінки.

– Кожна оцінка обговорюється: учасники пояснюють свій вибір, а тренер дає зворотний зв'язок.

3. Кейси можуть включати такі ситуації:

- Поліцейський ігнорує емоційний стан постраждалої особи.
- Поліцейський надає чітке роз'яснення прав і можливих дій.
- Поліцейський ставить звинувачувальні запитання: «А що ви зробили, щоб це сталося?»
- Поліцейський застосовує нейтральний, але холодний тон.
- Поліцейський одразу пропонує скласти протокол та викликає психолога.

4. Аналіз та рефлексія:

– Після проходження всіх ситуацій учасникам ставляться запитання:

- а) Які дії були найтипівішими?
- б) Які з них можуть викликати повторну травматизацію?
- в) Що нового ви дізналися про очікування постраждалих?

Варіації:

– Додати рольову гру: дати змогу учасникам зіграти ситуацію з правильним і неправильним сценарієм.

– Додати відеофрагменти реальних або змодельованих викликів.

Очікувані результати:

– Учасники чітко розмежовують конструктивну та деструктивну поведінку.

– Зростає емпатія до постраждалих.

– Поліцейські краще усвідомлюють наслідки своїх слів і дій у кризових ситуаціях.

Картки із ситуаціями:

Картка 1: Поліцейський прибув за викликом і, звертаючись до

постраждалої, каже: «Чому ви знову його впустили додому? Ви ж уже зверталися!»

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: віктимблеймінг, перекладання відповідальності на постраждалу особу.

Картка 2: Поліцейський одразу пропонує постраждалій сісти, заспокоює її фразами: «Ви в безпеці. Ми вас вислухаємо і допоможемо. Усе, що ви скажете – важливо».

Оцінка: Бажана поведінка..

Пояснення: підтримка, визнання вразливості, створення довіри.

Картка 3: Поліцейський звертається до обох сторін однаково: «Ну, ви обидва винні. У сварці завжди двоє».

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: ігнорування ролей агресора і постраждалої, знецінення.

Картка 4: Поліцейський під час спілкування з жінкою кілька разів перевіряє телефон, не підтримує зорового контакту.

Оцінка: Сумнівна поведінка.

Пояснення: відсутність уваги до емоційної ситуації, неетичність.

Картка 5: Поліцейський відразу після прибуття запитує постраждалу, чи їй потрібен медичний огляд або притулок.

Оцінка: Бажана поведінка

Пояснення: пропозиція допомоги без тиску – демонструє інформованість.

Картка 6: Поліцейський підвищує голос на постраждалу: «Я вас питаю вдруге! Ви будете відповідати чи ні?»

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: вторинна травматизація, грубе порушення етики.

Картка 7: Поліцейський залишає постраждалій контактний номер кризової організації та роз'яснює її права.

Оцінка: Бажана поведінка.

Пояснення: Підтримка, постінцидентне інформування.

Картка 8: Поліцейський каже: «Може, вам просто треба пожити окремо? Час лікує...»

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: знецінення проблеми, уникнення відповідальності.

Картка 9: Поліцейський каже: «Я знаю, що вам зараз важко, тому ми зобов'язані все належно оформити. Ви не самі в цьому.»

Оцінка: Бажана поведінка.

Пояснення: емпатія та професійність.

Картка 10: Поліцейський просить постраждалу повторити одну і

ту ж інформацію тричі, на очах у підозрюваного.

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: психологічний тиск, загроза безпеці.

Картка 11: Поліцейський виводить агресора в інше приміщення, щоб забезпечити безпечну розмову з постраждалою.

Оцінка: Бажана поведінка.

Пояснення: Забезпечення конфіденційності та емоційної безпеки.

Картка 12: Поліцейський запитує: «А ви впевнені, що це взагалі домашнє насильство? Ви ж без синців...»

Оцінка: Небажана поведінка.

Пояснення: ігнорування форм психологічного, економічного насильства.

Вправа 5 «Рішення під тиском»

Мета: Відпрацювати навички реагування поліцейських на виклики щодо домашнього насильства з урахуванням реалій воєнного стану – обмежених ресурсів, підвищеної вразливості постраждалих, ризиків для самих поліцейських.

Тривалість: 45-60 хвилин

Формат проведення: Рольова гра + ухвалення рішень у змінюваних умовах (динамічний кейс)

Матеріали:

- Роздруковані або проєктовані кейси.
- Картки з обмеженнями (наприклад: «немає зв'язку», «зруйноване укриття», «непрацює кризова кімната»).
- Ролі для учасників (поліцейський, постраждала, агресор, сусідка, оператор 102, військовослужбовець).

Хід виконання:

1. **Вступ (5 хв):** Модератор пояснює контекст: «Ми працюємо в умовах воєнного стану. Ваш виклик – випадок домашнього насильства. Оцініть ризики, захистіть постраждалу та забезпечте документування».

2. **Рольова частина (20-25 хв):**

- Учасники обирають ролі.
- Модератор зачитує ситуацію, наприклад: «*Поліцейський прибув у селище, яке зазнало обстрілу. У жінки – гематоми, вона боїться говорити, бо її чоловік військовий. У дворі – зброя. Сусідка повідомляє, що насильство триває давно...*»

– Під час розіграшу ситуації модератор додає **картки-умови**, які ускладнюють реагування (наприклад: «немає мобільного зв'язку з черговою частиною», «загроза повторного обстрілу», «відсутність

транспорту»).

3. Аналіз дій (15 хв):

- Що зробив(-ла) поліцейський?
- Які помилки були допущені?
- Які ризики не були враховані?
- Як адаптувати дії з урахуванням ситуації війни?

4. Мікротренінг (10 хв):

– Учасники отримують фрагменти нормативних актів, алгоритм реагування, нагадування про дії за Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» в умовах надзвичайного/воєнного стану.

- Працюють у парах, адаптуючи свій алгоритм реагування.

Особливості вправи:

– Акцент на **етичні дилеми** (чоловік – військовий, є загроза репутації, можливе застосування зброї).

– **Тренування стресостійкості:** вправа вводить у ситуації нестачі часу, ресурсів, непередбачуваності.

- Відпрацювання **алгоритмів безпечного втручання.**

Результати:

– Поліцейські розвивають гнучкість мислення та практичні навички кризового реагування.

– Навчання навичкам **рівноваги між безпекою, законністю та підтримкою постраждалих** у надзвичайних умовах.

Кейс: «Тиша після обстрілу»

Після артобстрілу поліцейський прибуває в село в прифронтовій зоні за викликом сусідки. Жінка з дітьми має видимі синці, каже, що «спіткнулась». Чоловік – військовослужбовець, агресивний. На подвір'ї є незберігана зброя. Насильство триває декілька місяців.

Картки-обмеження (видаються під час гри):

- Немає мобільного зв'язку з черговою частиною.
- Кризова кімната не працює через евакуацію.
- Службовий автомобіль пошкоджено.
- Чоловік має вплив у військкоматі.
- Немає освітлення після обстрілу.
- Діти захищають батька, не хочуть його залишати.
- Жінка боїться писати заяву.
- Жінка не має документів – вони у чоловіка.

Шаблон протоколу реагування

1. Місце події та короткий опис ситуації: _____

2. Первинна оцінка ризику: постраждалі, зброя, діти, емоційний стан
3. Комунікація з постраждалою: техніки підтримки, інформування про права
4. Дії щодо агресора: затримання, вилучення зброї
5. Допомога постраждалим: медична, тимчасовий притулок, припис
6. Взаємодія з іншими службами: соцслужби, військове керівництво
7. Ускладнення через воєнний стан: _____
8. Пропозиції щодо поліпшення алгоритму: _____

Вправа 6. Карткова гра «Коло безпеки»

Настільна ігрова методика, розроблена з урахуванням досвіду ВГЦ «Волонтер» та ЮНІСЕФ.

Мета – сформувані у учасників систему уявлень та знань щодо явища насильства, форм та методів його попередження та подолання, а також особливостей звернення за допомогою у разі ризику ситуації насильства або безпосереднього випадку.

Вміст комплекту: 120 карток, з них: 60 карток-запитань, 60 карток-відповідей. Картки об'єднані у 5 наборів (кіл, які необхідно сформувати), а саме:

Коло А. «Загальні поняття про насильство»

Коло Б. «Дитина і булінг»

Коло В. «Дитина і насильство в Інтернеті»

Коло Г. «Дитина і домашнє насильство»

Коло Д. «Дитина і незнайомці»

Кожне коло складається з 12 карток-запитань та 12 карток-відповідей.

Інструкція:

1. Виберіть 1 з 5 наборів карток.
2. Кількість гравців – від 2 до 6.
3. Розділіть набір на картки-запитання та картки-відповіді. Картки відповіді покладіть в бік «обличчям» донизу. А картки-запитання роздайте учасникам так, щоб у кожного була однакова кількість карток.
4. По черзі гравці кладуть свою картку по центру, читають запитання. Учасник відповідає на питання, група може долучатися до обговорення. Гра триває доти, доки всі питання не будуть обговорені.

Варіанти гри:

Пасьянс для одного гравця

У цю гру можна грати і одному гравцеві, тримаючи в себе у руках всі 12 карток.

Дві або більше груп одночасно

Спочатку учасники спільно програють гру, використовуючи «Коло А», а потім ведучий об'єднує їх у групи і кожній родає по одному з 4 наборів (Б, В, Г, Д).

Кожній групі роздають по 1 набору карток.

Використовують попередню інструкцію для гри у кожній групі. Групи обмінюються наборами карток доти, доки кожна група не програє всі набори.

Після розгляду кожного кола ведучим має бути підбито підсумки і проведено невелику дискусію.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

2. Женевська конвенція «Про захист цивільного населення під час війни» від 12.08.1949 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

3. Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 2319-IX від 20.06.2022 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11.

4. Римський статут Міжнародного кримінального суду (Римський статут ратифіковано із заявами (застереженнями) відповідно до Закону № 3909-IX від 21.08.2024 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III.

7. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI.

8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII.

9. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI.

10. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 22.05.2024 р. № 3733-IX.

11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06.12. 2017 р. № 2227-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.

12. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.01.2018 р. № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

13. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

14. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III.

15. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII.

16. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства : Указ Президента України від 21.09.2020 р. № 398/2020.

17. Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 177.

18. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 479.

19. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 р. № 1372.

20. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р.

21. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658.

22. Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 654.

23. Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 655.

24. Про організацію надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 587.

25. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 р. № 1544-р.

26. Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями/

особами, які перебувають у складних життєвих обставинах : спільний наказ МВС, МОН України від 06.07.2016 р. № 1005.

27. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357.

28. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044.

29. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству : лист МОН від 18.05.2018 р. № 1/11-5480.

30. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами : лист МОН від 02.10.2018 р. № 1047.

31. Блага А. Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія. Харків : ФОП Макаренко, 2014. 360 с.

32. Гуменникова Т. Р., Метіль А. С. Характеристика домашнього насильства: відповідальність і наслідки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2018. № 35(2). С. 12-14.

33. Конвенція Ради Європи про попередження насильства щодо жінок та домашнього насильства та боротьбу з цими явищами, Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». Довідник для членів парламенту. К. : Вид-во «К.І.С.», 2014. 108 с.

34. Тичина Д. М. Доктринальні підходи до визначення домашнього насильства та його ознак. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 2(80). С. 227-233.

35. Експертна підтримка громад у запобіганні та протидії домашньому насильству. *Децентралізація*. URL : <https://decentralization.ua/news/19288>.

Тема 7

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДОЮ

***Навчальні цілі:** чітко розпізнавати прояви власного психологічного напруження, стресу та професійного вигорання; застосовувати техніки саморегуляції, управління емоціями та збереження психоемоційного балансу; забезпечувати безпечну і підтримувальну комунікацію з представниками громади, включно з вразливими категоріями осіб; сформувати внутрішню готовність до діалогу, співпраці та мирного врегулювання напружених ситуацій у громаді.*

ПРАКТИКУМ 7/1

1. Рольова гра «Діалог з громадою»

Мета: розвиток навичок ефективного спілкування та емоційної саморегуляції.

Завдання:

- Учасники об'єднуються в пари: один виконує роль поліцейського, інший – представника громади (пенсіонер, активіст, підліток тощо).
- Завдання – врегулювати конфліктну ситуацію на базарі/у дворі/на вулиці (порушення тиші, підозріла поведінка тощо), не вдаючись до агресії.

Кейс:

Поліцейський отримав скаргу на гучну компанію молоді у дворі після 22:00. Один з юнаків має вигляд агресивного, інший мовчить. Представники громади вимогливо просять «навести порядок».

Рефлексія:

- Що було найважчим у розмові?
- Які фрази або дії поліцейського знизили напругу?

2. Мозковий штурм «Професійне вигорання: попередити – краще, ніж лікувати»

Мета: усвідомити фактори професійного вигорання та методи саморегуляції.

Завдання:

- У малих групах скласти «*карту ризиків*» вигорання: які події/поведінка/емоції сигналізують про нього.

– Після цього – створити «аптечку першої психологічної допомоги» (техніки релаксації, поради колегам, зміни у режимі).

Кейс:

Умовна ситуація: офіцер поліції тривалий час працює на блокпості в зоні обстрілів. Починає втрачати енергію, уникає розмов з колегами, дратується через дрібниці.

Запитання:

- Що є «першими дзвіночками» вигорання?
- Якому з інструментів допомоги ви б надали перевагу?

3. Вправа-діагностика «Емоційна реакція в критичній ситуації»

Мета: формувати навички самоспостереження і самоконтролю.

Завдання:

- Учасникам демонструється опис ситуації: *підозрюваний чинить опір при затриманні у присутності родичів.*
- Кожен має обрати свою емоційну реакцію: страх/злість/тривога/зосередженість/розгубленість/спокій.
- Потім – пояснити, як ця емоція вплине на рішення поліцейського.

Кейс:

Під час рейду поліцейський стикається з жінкою, яка кричить і звинувачує його у «переслідуванні її сина».

Обговорення:

- Як змінити реакцію з емоційної на професійну?
- Які техніки саморегуляції варто використати?

4. Вправа «Особистість професіонала» – колаж-ідентифікація

Мета: усвідомлення складових особистісно-рольової зрілості.

Завдання:

- Кожна група створює колаж (на папері або в онлайн-дошці), що ілюструє зрілу особистість поліцейського: фото/слова/символи, що відображають моральну стійкість, комунікабельність, емпатію, рішучість.
- Презентація: пояснення, чому обрали ті чи інші образи.

Рефлексія:

- Які риси допомагають бути ефективним у взаємодії з громадою?
- Чи всі з них розвинені у вас? Що потребує розвитку?

5. Ситуаційна вправа «Межа повноважень»

Мета: сформулювати усвідомлення балансу між владою та повагою

до прав людини.

Завдання:

– Робота з кейсом: «Під час перевірки документів громадянин починає грубити та відмовляється показати документи без пояснення причин».

– Групи розглядають:

а) які повноваження має поліцейський?

б) як діяти, аби не втратити контроль, але й не принизити гідність громадянина?

Додаткова умова: ситуація відбувається на очах перехожих, що знімають відео.

Обговорення:

– Як зберегти авторитет і витримати психологічний тиск?

ПРАКТИКУМ 7/2

1. Вправа «Світлофор стресу»

Мета: Саморефлексія та усвідомлення особистих стресорів і методів управління ними.

Опис: Запропонуйте учасникам розділити аркуш паперу на три частини, як світлофор: Червоний, Жовтий, Зелений. Попросіть їх заповнити кожен розділ, дотримуючись принципу вправи «Світлофор»:

– **Червоний (Припинити):** діяльності, які викликають надмірний стрес або виснаження, і які варто припинити або мінімізувати.

– **Жовтий (Призупинити/Обмежити):** діяльності, які викликають стрес, але є необхідними, тому їх варто призупинити на деякий час або обмежити.

– **Зелений (Почати):** діяльності, які сприяють відновленню ресурсів, психологічному благополуччю та профілактиці вигорання, і які варто почати робити або збільшити їхню присутність у житті.

Обговорення: Після заповнення, запропонуйте декільком учасникам поділитися своїми «світлофорами» та обговорити, які зміни вони планують внести у своє життя для поліпшення психологічного стану.

2. Рольова гра «Перша психологічна допомога на місці події»

Мета: відпрацювання алгоритмів надання первинної психологічної допомоги та гендерно чутливого підходу.

Опис: розділіть учасників на малі групи. Кожній групі запропонуйте змодельовану кризову ситуацію (наприклад, свідок ДТП, постраждала особа від домашнього насильства, людина у стані гострого

стресу після конфлікту). У групах учасники по черзі грають ролі поліцейського та особи, яка потребує допомоги.

Особливу увагу треба звернути на:

- Встановлення контакту.
- Забезпечення безпечного місця.
- Повернення до реальності (прості питання, звернення по імені).
- Надання права вибору та похвали.
- Врахування вікових та гендерних особливостей (наприклад, звернення до жінки-поліцейської в разі сексуального насильства або підтримка чоловіка без тиску на «виявлення емоцій»).

Обговорення: після кожної сценки обговоріть, що було зроблено ефективно, що можна поліпшити, і як учасники почувалися в ролі поліцейського та постраждалого.

3. Кейс-стаді «Розпізнавання небезпечного психічного стану»

Мета: розвиток навичок розпізнавання ознак небезпечних психічних станів та алгоритмів взаємодії.

Опис: підготуйте декілька коротких кейсів (описів ситуацій), де особа може перебувати в небезпечному психічному стані (наприклад, дезорієнтація, агресивна поведінка, розмови з уявними співрозмовниками). Зачитайте один кейс і попросіть учасників:

- Визначити можливі ознаки небезпечного психічного стану.
- Запропонувати перші дії поліцейського згідно з алгоритмом (оцінка загрози, безпека, встановлення контакту, слухання, емпатія).
- Обговорити, коли необхідно залучати спеціалізовану допомогу.

Обговорення: після обговорення кожного кейсу акцентуйте на важливості уникнення стигматизації та необхідності професійної допомоги.

4. Вправа «Мій ресурсний банк»

Мета: ідентифікація та активізація особистих внутрішніх і зовнішніх ресурсів для подолання стресу.

Опис: попросіть кожного учасника намалювати на аркуші паперу «банк» або «скриньку». Запропонуйте їм записати всередині:

- **Внутрішні ресурси:** особисті якості, навички, риси характеру, що допомагають їм справлятися зі стресом (наприклад, психологічна стійкість, самооцінка, оптимізм, почуття гумору, віра у власні сили, особисті цінності).
- **Зовнішні ресурси:** люди, місця, види діяльності, що надають підтримку та допомагають відновитися (наприклад, підтримка родини,

друзів, колег, доступ до соціальних служб, фінансова стабільність, хобі, спорт).

Обговорення: запропонуйте учасникам поділитися одним-двома найважливішими ресурсами та обговорити, як вони можуть активніше використовувати ці ресурси у повсякденному житті та в стресових ситуаціях.

5. Вправа «Техніки саморегуляції в дії»

Мета: практичне освоєння та застосування різних технік саморегуляції для швидкого зниження емоційної та м'язової напруги.

Опис:

1. Теоретичний мінімум: коротко нагадайте учасникам про декілька основних технік саморегуляції, згаданих у лекції: дихальні вправи (контроль дихання), м'язова релаксація, когнітивні стратегії (рефреймінг, заміна ярлика), візуалізація, фізична активність, охолодження водою.

2. Практична частина:

– **«Дихання 4-7-8» або «Квадратне дихання»:** Запропонуйте учасникам виконати одну з цих дихальних вправ протягом 1-2 хвилин, пояснюючи, як вона допомагає заспокоїтися.

– **Прогресивна м'язова релаксація (мініверсія):** попросіть учасників напружити та розслабити одну групу м'язів (наприклад, руки або плечі) на 5-7 секунд, а потім повністю розслабити їх, звертаючи увагу на різницю у відчуттях.

– **«Заміна ярлика»:** дайте гіпотетичну ситуацію, яка може викликати негативні емоції (наприклад, «зустрів грубого водія»). Попросіть учасників подумати, як вони могли б «перейменувати» свою емоцію або ситуацію, щоб знизити її негативний вплив (наприклад, замість «злість» на «роздратування», або замість «він хам» на «можливо, у нього був важкий день»).

– **«Охолодження водою»:** запропонуйте учасникам уявити, як вони обливають обличчя холодною водою або п'ють склянку прохолодної води, звертаючи увагу на відчуття.

3. Рефлексія: після виконання кожної техніки запитайте учасників:

- Що ви відчули під час виконання цієї вправи?
- Чи була вона ефективною для вас?
- В яких ситуаціях у вашій професійній діяльності ви могли б застосувати цю техніку?

Обговорення: заохочуйте учасників ділитися своїм досвідом та обмінюватися думками щодо ефективності різних технік. Наголосіть,

що кожна людина може знайти свої індивідуальні техніки, які працюють найкраще, і важливо практикувати їх регулярно.

Список використаних джерел:

1. Ананченко Д., Мітченко К. Особливості взаємодії поліцейських з людьми, що мають психічні розлади. 2024.
2. Богдан О. С., Мітченко К. В. Особливості спілкування поліцейських з комбатантами. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 782-784.
3. Деменко В. М., Нечипоренко В. Р., Мітченко К. В. Психологічний чинник підготовки поліцейських в умовах військового часу. К. : Вид-во «Людмила», 2024. С. 150.
4. Колегія УГКЦ у стравах душпастирства охорони здоров'я. Перша психологічна допомога. Львів : Друкарські куншти, 2015. 184 с.
5. Коцюбинський В., Мітченко К. Психологічні ресурси особистості в умовах війни. Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 10 травня 2024 р.). Дніпро : ДДУВС, 2024.
6. Мітченко К. В. Емоційне вигорання психологів сектору безпеки та оборони. 2024. С. 106-109.
7. Мітченко К. В. Надання первинної психологічної допомоги дітям, які стали жертвами злочинів: практичний досвід. 2023. С. 114-117.
8. Мітченко К. В. Психологічна зрілість майбутніх поліцейських: траєкторії розвитку протягом навчання. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Психологічні науки*. 2024. С. 92-100.
9. Недря К. М. Community policing: освітні практики: кол. монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 251с.
10. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. К. : Університетське вид-во, ПУЛЬСАРИ, 2017. 66 с.
11. Пряхіна Н. О., Когут Я. М., Жидецький Ю. Ц. Професійно важливі якості сучасного поліцейського. *ГАБІТУС*. 2022. № 39. С. 239-243. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4955/1/%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%82%2C%20%D0%BF%D1%80%D1%8F%D1%85%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf>.
12. Швець Д. В. Особливості особистісних проявів професійної деформації працівників поліції на різних етапах професіоналізації. *Проблеми сучасної поліцейстики*. 2022. С. 38-39.
13. Швець Д. В., Кісіль З. Р. Професійна деформація співробітників Національної поліції України: юридико-психологічний вимір. *Проблеми юридичної психології*. 2023. № 3(3). С. 301-305.

Тема 8

РОЗБУДОВА ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПОСИЛЕННЯ ДОВІРИ ДО ПРАВООХОРОНЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

***Навчальні цілі:** визначати чинники, що впливають на рівень суспільної довіри до правоохоронних органів у кризових ситуаціях; впроваджувати принципи прозорості, підзвітності та відкритої комунікації у взаємодії з громадою; протидіяти проявам корупції, зловживання владою та порушенням прав людини у професійній діяльності; формувати та підтримувати позитивний імідж правоохоронця через залучення громади до спільного вирішення безпекових питань.*

ПРАКТИКУМ 8/1

Вправа 1. Аналіз кейсу та розробка комунікаційної стратегії

Мета: розвинути навички аналізу складних ситуацій, застосування теоретичних знань на практиці та розробки ефективних комунікаційних стратегій.

Опис завдання: проаналізуйте наступний гіпотетичний кейс та розробіть для нього комунікаційну стратегію:

Кейс: під час перевірки на блокпосту на Харківщині, що знаходиться під постійними обстрілами, патрульний поліцейський був помічений на отриманні «подяки» від водія вантажівки за нібито пришвидшене проходження контролю. Відеозапис інциденту, зроблений перехожим, швидко поширився в соціальних мережах, викликавши хвилю обурення та звинувачень у корупції та зловживанні владою в умовах війни. Це сталося на тлі загального падіння довіри до правоохоронних органів через декілька інших гучних скандалів, не пов'язаних з війною.

Ваші завдання:

1. Правовий та етичний аналіз:

– Які правові норми (Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про Національну поліцію») могли бути порушені поліцейським?

– Як цей інцидент впливає на доброчесність та довіру до поліції з етичного погляду?

– Які фактори надзвичайного стану (війни) можуть бути враховані, але не виправдовують неправомірних дій?

2. Розробка внутрішньої комунікації (для керівництва поліції):

– Які кроки має зробити керівництво поліції (Національної поліції України, обласного управління) для негайного реагування на ситуацію всередині структури?

– Які внутрішні повідомлення (наказ, звернення) треба надіслати особовому складу, щоб запобігти подібним інцидентам та відновити віру в систему?

3. Розробка зовнішньої комунікаційної стратегії (для громадськості та ЗМІ):

– Сформулюйте ключові повідомлення, які поліція має донести до громадськості.

– Запропонуйте канали комунікації (офіційна заява, пресконференція, публікація в соцмережах, інтерв'ю).

– Розробіть алгоритм дій для реагування на запити ЗМІ та коментарі в соціальних мережах.

– Які виправдані/пояснювальні аргументи можна використати (без виправдання неправомірних дій) для мінімізації шкоди репутації?

– Як продемонструвати нульову толерантність до корупції та готовність до змін?

Формат подачі: письмовий звіт обсягом 2-3 сторінки.

Вправа 2. «Карта рішень» для подолання корупції

Мета: систематизувати знання про причини та наслідки корупції, а також запропонувати комплексні заходи для її подолання у правоохоронних органах.

Опис завдання: створіть «Карту рішень», спрямовану на подолання корупції у правоохоронних органах України, враховуючи специфіку сучасних викликів, зокрема пов'язаних з війною.

Ваші завдання:

1. Ідентифікація кореневих причин корупції: Назвіть щонайменше 5-7 основних причин, які, на вашу думку, сприяють поширенню корупції у правоохоронних органах України (наприклад, низький рівень оплати праці, відсутність ефективного контролю, кругова порука, прогалини в законодавстві тощо).

2. Розробка багаторівневих рішень: для кожної виявленої причини запропонуйте конкретні та реалістичні заходи з її подолання. Розділіть їх на три рівні:

– Законодавчий рівень: які закони/нормативні акти потрібно змінити/ухвалити?.

– Інституційний рівень: які зміни мають відбутися всередині

правоохоронних органів – система добору, навчання, контролю, заохочення/покарання?).

– Громадський рівень: яка роль громади, ЗМІ, громадських організацій у боротьбі з корупцією та підвищенні довіри?

3. Особливості надзвичайного стану: як війна впливає на динаміку корупції в правоохоронних органах (як позитивно, так і негативно), і які специфічні антикорупційні заходи потрібно вживати в умовах воєнного стану?

4. Візуалізація: представте свою «Карту рішень» у вигляді схеми, малюнка або інфографіки, яка б чітко і наочно демонструвала взаємозв'язок між причинами та рішеннями. Додайте короткі пояснення до кожного пункту.

Формат подачі: візуалізована «Карта рішень» (електронна або рукописна) з поясненнями обсягом 1-2 сторінки.

Вправа 3. Інтерактивна гра: «Пресконференція: Закон, Етика та Громадський Резонанс»

Ця гра дозволить учасникам відчувати себе в епіцентрі резонансної події, де потрібно балансувати між законом, етикою та громадською думкою. Мета – відпрацювати навички кризових комунікацій, публічних виступів та аргументації.

Кейс для гри:

Патрульна поліція зупиняє автомобіль за значне перевищення швидкості. За кермом жінка, яка знервовано із сльозами пояснює, що поспішає на зустріч із сином, який щойно повернувся з російського полону і перебуває в госпіталі. Це їхня перша зустріч після довгої розлуки. Після короткої розмови та перевірки обставин патрульні ухвалюють рішення не складати адміністративний протокол і відпускають жінку. Ця історія швидко поширюється в медіа, викликаючи широкий резонанс. Суспільство поділилося на тих, хто підтримує дії поліції, та тих, хто вважає це порушенням закону та зловживанням службовим становищем.

Ролі:

1. Спікери пресконференції (3-4 особи):

– **Начальник управління патрульної поліції:** ключова фігура, відповідальна за офіційну позицію та репутацію відомства. Повинен мати чітку стратегію.

– **Патрульний поліцейський (який безпосередньо ухвалював рішення):** може поділитися своїми емоціями, пояснити логіку своїх дій.

– **Представник юридичного відділу поліції (або запрошений**

експерт): коментує законність дій, можливі правові наслідки.

– **Представник пресслужби поліції:** відповідає за загальний тон комунікації, координує роботу спікерів, може робити вступне слово.

2. Журналісти (решта учасників): кожен журналіст представляє певне медіа та має свою мету:

– **Представник центрального інформаційного агентства:** шукає об'єктивні факти, запитує про офіційну позицію.

– **Журналіст «жовтої» преси/блогу:** спрямований на сенсацію, емоції, провокативні запитання.

– **Представник опозиційного ЗМІ:** скептично налаштований, шукає порушення, невідповідності, корупцію.

– **Кореспондент соціального медіа (ТікТок/Інстаграм):** орієнтований на короткі, яскраві цитати, емоційні реакції.

– **Представник правозахисного видання:** акцентує на правах громадян, справедливості, гуманності або ж на верховенстві права.

Підготовка до гри (15-20 хвилин):

1. Розподіл ролей: викладач розподіляє ролі між учасниками.

– **Брифінг для спікерів:**

– Спікери збираються окремо. Їхнє завдання – розробити спільну стратегію пресконференції: яку інформацію подавати, на чому акцентувати, як відповідати на складні питання. Вони можуть вирішити підтримати патрульних, засудити їхні дії чи зайняти нейтральну позицію.

– Їм варто продумати вступне слово та можливі відповіді на очікувані питання.

2. Брифінг для журналістів:

– Журналісти отримують інструкції щодо свого медіа та його позиції.

– Їхнє завдання – підготувати якомога більше гострих, провокаційних, але релевантних питань, щоб «розкрити» ситуацію та отримати цікаві коментарі.

Хід гри: «Прес-конференція» (30-40 хвилин):

1. Вступне слово (5 хвилин): пресслужба поліції робить вступну заяву, викладає офіційну позицію або відкриває пресконференцію.

2. Сесія запитань-відповідей (25-35 хвилин):

– Журналісти по черзі (або за піднятою рукою) ставлять запитання спікерам.

– Спікери мають відповідати чітко, аргументовано, зберігаючи «обличчя» своєї ролі та вибраної стратегії.

- Модератор (викладач) стежить за порядком, часом та допомагає підтримувати динаміку.

- Важливо заохочувати гострі, незручні запитання та спроби «розкрити» ситуацію з різних боків.

3. **Підсумкове слово (3-5 хвилин):** начальник управління може зробити заключну заяву, подякувати за увагу.

Дебрифінг та аналіз (20-30 хвилин):

1. **Відгуки учасників (по колу):** кожен учасник ділиться своїми враженнями від гри, наскільки було складно чи легко «бути» в своїй ролі, які емоції відчував.

2. **Аналіз ефективності спікерів:**

- Наскільки ефективною була стратегія спікерів?
- Чи вдалося їм переконати громадськість/журналістів?
- Які відповіді були найбільш вдалимими/невдалимими?
- Як можна було б поліпшити комунікацію?

3. **Аналіз журналістської роботи:**

- Які запитання були найгострішими?
- Чи вдалося журналістам досягти своїх цілей?
- Наскільки реалістично були представлені різні медіа?

4. **Правовий та етичний аналіз:**

- Викладач підсумовує правові аспекти кейсу (які норми порушені, чи є винятки).

- Обговорюється етична дилема: закон vs. людяність.

- Як подібні ситуації впливають на довіру до поліції?

5. **Винесення уроків:** які ключові висновки можна зробити з цієї ситуації для роботи поліцейських та їхньої взаємодії з громадськістю?

Ця гра допоможе учасникам:

- Розвинути навички публічних виступів: впевненість, чіткість мови, вміння тримати удар.

- Опанувати кризові комунікації: формулювання офіційної позиції, робота з негативом, відповіді на провокації.

- Поглибити розуміння взаємодії поліції та ЗМІ: як формується громадська думка, яку роль відіграють медіа.

- Проаналізувати складні етичні дилеми: баланс між буквою закону та гуманністю.

ПРАКТИКУМ 8/2

Вправа 1: «Дилема прозорості» (Групова дискусія/мозковий штурм)

Мета: розвинути розуміння важливості та складнощів впровадження прозорості в поліцейській діяльності.

Опис: розділіть учасників на малі групи (3-5 осіб). Запропонуйте кожній групі уявити себе «Кризовою командою поліції», яка стикається з такою ситуацією.

Ситуація: У ЗМІ вийшла інформація про ймовірну корупційну схему всередині одного з підрозділів поліції. Громадськість вимагає негайного розслідування та публічного звіту. Деякі співробітники поліції наполягають на «закритому» розслідуванні, щоб уникнути «підриву довіри» та «репутаційних втрат».

Завдання для груп:

- Які аргументи «за» та «проти» максимальної прозорості в цій ситуації?
- Які конкретні кроки, що стосуються прозорості кадрових рішень та доступу громади до інформації, «Кризова команда» може зробити, щоб мінімізувати негативні наслідки та відновити довіру?
- Яку роль у цьому процесі можуть відіграти громадські дорадчі ради?

Обговорення: після 15-20 хвилин роботи кожна група презентує свої рішення. Загальна дискусія під модерацією ведучого.

Вправа 2: «Ідентифікуй дискримінацію» (Кейс-стаді / Робота в парах)

Мета: навчити учасників розпізнавати різні форми дискримінації та розуміти їхні ознаки.

Опис: підготуйте кілька коротких кейсів (по 2-3 речення), що описують ситуації з ознаками дискримінації. Кожен кейс має відповідати одному з типів дискримінації (пряма, непряма, підбурювання, пособництво, утиск) або певній ознаці (раса, стать, вік тощо).

Кейси на вибір:

1. Охоронець супермаркету почав стежити виключно за групою ромів, які зайшли до залу, і відразу попросив їх відкрити сумки, хоча іншим покупцям цього не пропонували.

2. Медсестра у шпиталі відмовилась приймати документи на безкоштовне лікування військовослужбовцю чоловічої статі після того,

як дізналась, що він перебуває у цивільному партнерстві з іншим чоловіком.

3. Декан університету сказав студентці, яка виховує малолітню дитину, що не буде дозволяти їй скласти сесію за індивідуальним графіком, бо «це створить прецедент для інших».

Завдання для пар:

- Прочитайте кейс.
- Визначте, який вид дискримінації є у цьому кейсі та за якими ознаками. Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на визначення з наданого матеріалу.
- Чи є така ситуація правомірною згідно з українським законодавством?

Обговорення: кожна пара зачитує свій кейс та надає відповіді. Ведучий коригує та доповнює.

Вправа 3: «Поліцейський на місці події» (Рольова гра)

Мета: практикувати застосування алгоритму дій поліцейського в разі виявлення дискримінації.

Опис: розділіть учасників на трійки: «Поліцейський», «Потерпілий», «Спостерігач». Підготуйте сценарій ситуації, де поліцейський прибуває на місце події, де було зафіксовано факт дискримінації.

Приклад сценарію: «Поліцейський прибуває на автобусну зупинку, де група підлітків глузує та образливо висловлюється щодо людини з інвалідністю, яка намагається сісти в автобус».

Завдання:

- Поліцейський: дотримуйтесь «Алгоритму дії поліцейського на факти виявлення дискримінації». Виконайте кроки: оцінка ситуації, забезпечення безпеки, документування, роз'яснення прав потерпілому.
- Потерпілий: реагуйте відповідно до ситуації, надавайте інформацію.
- Спостерігач: фіксуйте дії «Поліцейського», відмічаючи, які кроки алгоритму були виконані коректно, а які потребують поліпшення.

Обговорення: після розігрування сценарію «Спостерігач» надає зворотний зв'язок. Загальна дискусія про ефективність дій, можливі поліпшення та нюанси застосування алгоритму.

Вправа 4: «Мапа довіри» (Групова робота / Візуалізація)

Мета: візуалізувати взаємозв'язок між діями поліції щодо прозорості та протидії дискримінації та рівнем довіри громади.

Опис: на великому фліпчарті або дошці намалюйте дві осі:

вертикальна – «Рівень довіри громади (від низького до високого)», горизонтальна – «Ефективність стратегій прозорості та протидії дискримінації (від низької до високої)».

Завдання для груп:

1. Назвіть конкретні дії або політики поліції, які, на вашу думку, підвищують довіру громади (наприклад, публікація статистики злочинності, робота громадських рад, боротьба з дискримінацією). Розташуйте їх на мапі відповідно до їхнього впливу на довіру та ефективності.

2. Назвіть дії або бездіяльність поліції, які можуть знижувати довіру (наприклад, непрозорість рішень, ігнорування фактів дискримінації). Розташуйте їх на мапі.

3. Обговоріть, які «прогалини» є у поточній взаємодії поліції та громади щодо цих питань.

Обговорення: кожна група представляє свою «мапу». Загальна дискусія про пріоритетні напрямки для підвищення довіри.

Вправа 5: Виконайте в аудиторії рольову гру: «Деескалація конфлікту, пов'язаного з корупцією»

Мета: навчити учасників вирішувати конфлікти ситуації на практиці, знаходити рішення в режимі реального часу та в умовах обмежених владних повноважень шляхом взаємодії з іншими структурами, встановлювати якісний діалог в громаді та проводити деескалацію конфлікту на основі вивченого матеріалу.

Місце дії: приміщення для прийому громадян у відділенні поліції.

Ситуація: У громаді виник суспільний резонанс-дружина одного з представників органу центральної виконавчої влади-начальника відділення поліції подала своє резюме на конкурс в прокуратуру в цій же області. Люди стверджують, що це збільшує корупційні ризики, розганяють паніку, що всю владу в містечку буде мати одна родина і вирішувати всі справи на свою користь. Люди збуджені і налякані, вимагають пояснень і обурюються між собою. Обстановка в ТГ накаляється і це впливає на роботу в поліції зокрема.

Ролі учасників:

Група 1. Поліція (ініціатори зустрічі):

– вивчити ситуацію (визначити обставини справи, здійснити кваліфікацію-чи відноситься дана подія до правопорушень, пов'язаних з корупцією);

– **розробити алгоритм дії** згідно чинного законодавства (проаналізувати чинні НПА, підготувати шляхи вирішення проблеми);

- підготувати сценарій зустрічі: кого запросити, як побудувати розмову, як модерувати;
- на самій зустрічі – бути **модератором**, вести розмову без тиску, слухати, фіксувати проблеми та пропозиції.

Група 2. Місцеві мешканці:

- два представники громади з активною життєвою позицією, які тлумачать ситуацію на свій лад та не є обізнаними в законодавстві, проте переживають за обстановку в ній;
- три особи, небайдужі громадяни, які хочуть проводити онлайн-трансляцію зустрічі, аргументуючи це тим, що поліція діє в межах принципу відкритості та прозорості і є публічною службою.

Група 3:

- **медіатор** – нейтральна особа, яка не підтримує жодну з позицій і фасилітує діалог.

Завдання для груп:

1. Вибрати ролі для відпрацювання ситуації в реальному часі та встановлення покрокових дій кожного.
2. Обговорити в групах (6-7 осіб) алгоритм дії, який Ви вибрали для вирішення конфліктної ситуації.

Увага! Ваші дії мають бути обґрунтовані згідно з чинним законодавством, тож користуйтеся перевіреними джерелами.

3. Розіграйте відповідний сценарій в ролях (до 10 хвилин).

Підсумок заняття (модерує тренер):

- Взаємне коротке обговорення: що було найскладнішим?
- Які принципи або інструменти були найкориснішими?
- Який із запропонованих варіантів вважаєте найбільш «виграшним» для всіх сторін конфлікту?
- Чому, на Вашу думку, люди порушили цю проблему і як поліцейський офіцер громади має діяти в подальшому, аби запобігати виникненню таких подій?

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.02.2015 р. № 580-VIII.

Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

6. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : наказ МВС від 09.11.2016 р. № 1179. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>.

7. Drozd, O., Havryliuk, L., Bratel, S., Dotsenko, O., & Lakiichuk, Y. (2021). Testing of Integrity of Police Officers: The Realities of Today. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 24(2). URL : <https://www.abacademies.org/articles/testing-of-integrity-of-police-officers-therealities-of-today-10501.html>.

8. Писанець В. А. Адміністративно-правове забезпечення доброчесності працівників правоохоронних органів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 53 с.

9. Шатіло В. Принципи діяльності державної влади і методи їх здійснення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 1(99). С. 66-70.

10. Політика НАТО з виховання доброчесності Ухвалено главами держав та урядів, які беруть участь у засіданні Північноатлантичної ради у Варшаві 8-9 липня 2016 року. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_135626.htm?selectedLocale=uk.

11. Ящук Інна: «Доброчесність, прозорість та підзвітність є невід'ємними складовими ефективності діяльності системи МВС». URL : <https://mvs.gov.ua/news/inna-iashhuk-dobrocesnist-prozorist-ta-pidzvitnist-je-nevidjemnimi-skladovimi-efektivnosti-sistemi-mvs>.

Для нотаток

Навчальне видання

**Дрок Ірина Сергіївна
Бреславська Майя Євгенівна
Головатий Дмитро Ігорович
Комих Наталія Григоріївна
Дерев'янка Крістіна Віталіївна**

БЕЗПЕКА ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Практикум

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Редактор *О. М. Врублевська*
Дизайн – *К. А. Горденко*

Підп. до друку 28.11.2025. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 5,12. Обл.-вид. арк. 5,50. Наклад – 25 прим. Зам. № 01/25-п

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців ДК № 8112 від 13.06.2024